

Erakondade esimehed Arvamusfestivalil. Martin Helme (EKRE), Helir-Valdor Seeder (Isamaa), Züleyxa Izmailova (Eestimaa Rohelised), Kristina Kallas (Eesti200), Kaja Kallas (Reformierakond), Indrek Saar (Sotsiaaldemokraadid) ja arutelujuht Taavi Eilat (ERRi ajakirjanik). Jüri Ratas (Keskerakond) arutelul ei osalenud. (Foto: ekraanitõmmis)

Arvamusfestivali oma särk. (Foto: Facebook)

Päide ja Arvamusfestival. (Foto: Henri-Kristian Kirsip)

Ivo Pilving, Ülle Madise ja Kersti Kaljulaid. (Foto: Teet Malsroos)

Paides peeti kaheksandat Arvamusfestivali

Reedel (14. augustil) ja laupäeval (15. augustil) kogunesid maailmast hoolivad inimesed Eestist ja mujalt Paidesse, et kahel päeval seitsmel arvamusplatsil mõtteid vahetada.

Laupäeva õhtul külastas Arvamusfestivali ka Eesti president Kersti Kaljulaid, kes festivali finaalis arutles õiguskantsler Ülle Madise ja riigikohtu halduskollegiumi esimehe Ivo Pilvinguga teemal, kuidas meie vabadused on 30 aastaga realiseerunud, millised vabadused on veel kasutamata ning kas meie ähvardab oht kulduda end ise okupeerima ja oma vabadustest loobuma, kirjutas Postimehe uudisteportaal.

Pilving märkis arutelul, et saavutatud vabadusi on hakatud targemini kasutama, ent samas piiramagi. Noored aga ei peaks piirduma sellega, mis on neile kandikul kätte toodud.

Madise oli seisukohal, et teatud raamid peavad olema ja selleks on põhiseadus. Uusi vabadusi saab põhiseadusega juurde luua. Pilving leidis, et vabadustega ei tohi üle pingutada, sest vahel on ülekaalus üksikisiku vabadus, teine kord avalik huvi.

Arutlejad vastasid küsimustele. Näiteks küsiti presidendilt, kas valitsuse liikmel on vabadus olla eba viisakas. Kaljulaid vastas jaatavalt, kuid lisas, et valijal on õigus teha oma järeldused.

Poliitilistest debattidest olid kuulatavamad erakondade esimeeste ja Euroopa Parlamendi liikmete mõttevahetused.

Kas teadus otsib tõde? Tilk ookeanis. Eesti muusika suurtel platvormidel. Euroopa Liidu taaskäivitamine jt on vaid mõned näited kahe päeva arutlusteemadest, mida edastas koha pealt Eesti Rahvusringhääling. Peale asjaliku arutlusõhkonna oli Arvamusfestivali õnnistatud suurepärase suveilmaga.

Arvamusfestivali korraldatakse 2013. aastast augusti teisel reedel ja laupäeval.

KALEV VILGATS

Loe värsked uudiseid Eesti Päevalehe kodulehel: www.eestipaevaleht.se

Isamaas organiseerused parempoolsed	Lk 3
Punane tuli Vesterbacka tunnelile	Lk 4
Koroonaviirus viis hulga rootsieestlasi	Lk 5
Vaade praegusele poliitilisele seisundile USA-s	Lk 5
Servi seisma jäänud skandaalid	Lk 6
Eesti Lipu Selts - hoiab Eesti lippu au sees	Lk 8
Konstantin Päts - vang nr. 12	Lk 9
Avati mälestusmärk "Väikese Anny mälestuseks"	Lk 10
Kuu mõjutab elusat ja eluta loodust	Lk 14
Flo Kasearu uus näitus	Lk 14

Eesti film võidutses Melbourne'i filmifestivalil ja kandideerib Oscarile

16. augustil võitis Eesti režissööri Eeva Mägi film "Süda Sörve sääres" Melbourne'i rahvusvahelisel filmifestivalil parima lühidokfilmi auhinna. Auhind annab filmile ka õiguse rahvusliku konkursita Oscarile kandideerida.

"See oli suur üllatus, eriti, kuna "Süda Sörve sääres" on mingis mõttes hästi kohalik film — filmitud Sörve sääres, ühes külas, ühe tegelasega. Aga seda enam saime kinnitust, et südamega

tehtud isiklik film on universaalne ja puudutab inimesi ka teisel pool maailma. Eeva filmid tõukuvad alati millestki väga isiklikust ja tal on imetusväärne julgus nendele asjadele otse silma vaadata," ütles filmi produtsent Liis Nimik.

Nimik lisas, et Oscarile kandideerimine on filmimeeskonna jaoks veelgi suurem üllatus ja nad kavatsed kogu Oscari-rallist täie hooga osa võtta.

Varem on sel moel saanud Oscarile kandideerida vaid üks Eesti film — selleks oli eelmisel aastal Ksenja Ohhapkina "Surematu".

"Süda Sörve sääres" on poeetiline dokumentaalfilm meestest, kelle hinged olid täis ilu, tuld ja elujõudu, aga ka ääretut üksindust. Need mehed elasid Sörve sääres Põdra külas, kus nende ainukene mängukaaslane oli kaval viinakurat. Peategelane Villi jutustab vaatajatele loo sellest, kuidas viinakurat tema sõbrad trikkidega ära meelitas. Aga kuidas siis Villi ikka veel elus on?

Tegemist on dokumentaalfilmiga, mille pikkuseks on 26:54 minutit. Film esilinastus 2. veebruaril 2019.

2019.a. nomineeriti film Pärnu Rahvusvahelisel Dokumentaal- ja Antropoloogiafilmide Festivalil parimaks Eesti dokumentaalfilmiks. "Süda Sörve sääres" on osalenud ka DocPoint Tallinn (Eesti), 2019 ja Galway Film Fleadh (Iirimaa), 2019 festivalidel.

2019.a. toimunud Docpointil anti esimest korda välja noore dokumentalisti preemia. Selle pälvis Eeva Mägi, kelle puhul tõsteti esile tema julgust teha asju uut moodi.

ERR

"Süda Sörve sääres". (Foto: kaader filmist)

USA välisminister Mike Pompeo ja Poola välisminister Jacek Czaputowicz. (Foto: AFP/Scanpix)

Poola lisandub vähemalt 1000 USA sõdurit

Euroopa-ringreisil viibiv USA välisminister Mike Pompeo allkirjastas 15. augustil Varssavis Poola kaitseministri Mariusz Blaszczakiga kokkuleppe, millega suureneb USA sõjaväelaste arv Poolas vähemalt 5500-ni.

Ameerika sõdurite kohalolek läheb Poolale iga aasta maksma täiendavalt 500 miljonit zlotti (114 miljonit eurot). Lepe näeb ette rohkem USA vägede toomist Poolasse, kui julgeoleku olukord seda nõuab. Uudisteagentuuri PAP väärtel olev Poola kaitseminister öelnud, et vajadusel võib USA suurendada oma üksusi Poolas kiiresti 20 000 meheni.

Praegu on Poolas ligi 4500 USA sõjaväelast. Uued üksused saavad Saksaamaalt ja USA relvajõud saavad lepinguga laiendada võimalused Poola sõjaliste objektide kasutamiseks.

Poola probleem on nn Suwalki koridor, mida on kerge sulgeda nii Kalinigradi kui Valgevene poolt ja siis lõigatakse läbi maitsi ühendus Balti riikidega.

KALEV VILGATS

Geneetiliselt korrektne eestlane

Kes on õige eestlane? On see heledapäine sinisilmne tütarlaps või pruunide juuste ja ka pruunide silmadega noormees? Geneetiliselt korrektne eestlane — kas teda on üldse olemas?

Eesti teadlased tutvustasid analüüsi, mille järgi on võimalik vaadelda, milliste Eesti regioonide elanikud on segunenud naaberriikidega. Samuti näeb geneetiliselt peenstruktuuris jälgi sõdade ja taudide kohta.

Lähemalt vaadeldi just eestlaste segunemist naaberriikide ehk lätlaste, venelaste, soomlaste ja rootslastega. Millised on tulemused? "Üks eestlane võib olla soomlastele sarnasem kui teine, kuid kahte eestlast võrreldes on nad omavahel ikka sarnasemad kui eestlane ja soomlane," kinnitas Tartu Ülikooli teadur Vasili Pankratov. Seega on vähemalt geneetiliselt olemas "päris" eestlane. Meid saab omavahel võrrelda ja me oleme ühesugused.

Omamoodi üllatuseks oli, et soomlastele viitavat tugeva signaali leiab eestlaste geneetikas just Virumaalt. Ka 17. sajandi alguse rahvaloendusel samastatakse seal end umbes viiendik inimesi soomlastega. Paljude inimeste arvamus, kui soomlastega seostatakse Tallinna ümbruses elavaid inimesi, on seega väär.

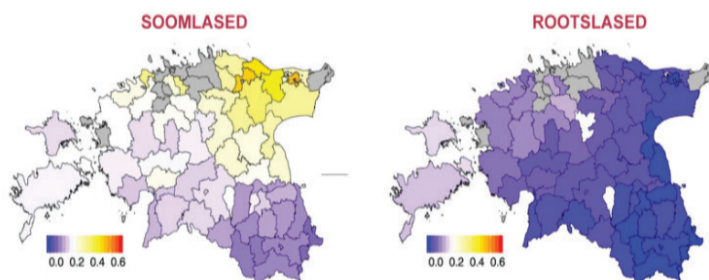
Teadlastele pakkus aga veelgi suurema üllatuse see, kuivõrd eristub ülejäänud riigist Kagu-Eesti. Sealsed eestlased on mõnes mõttes sarnasemad lätlastega kui põhja-eestlased. See on tegelikult ka mõistetav, sest Kagu-Eesti kaugemast kohast on Tallinnasse palju pikema maa kui näiteks Läti linna Siguldasse.

Kui ülejäänud Eestis nähti geneetikas enne Liivi- ja Põhjasõda rahvaarvu tõusu, siis Kagu-Eestis seda ei juhtunud. Erinevus Kagu-Eesti ja ülejäänud Eesti vahel ulatub 50 põlvkonna ehk ligikaudu 1000 aasta taha.

Kagu-Eestis täheldati huvitavat asjaolu, et ka pisemas piirkonnas võib sõltumatult toimuda looduslik valik. Nimelt leiti just Kagu-Eesti piirkonnas naha pigmentatsiooni, luude tiheduse ja Lafora tõvega seotud juhtumeid.

Saadud tulemused on loomulikult huvitavad teadlastele edasiseks uurimistöödeks kuid neid saab kasutada ka meditsiinigenetikas ja kliinilistes uuringutes.

TIINA PINTSAAR

Sarnasus eestlaste lähirahvastega maakondade lõikes. (Foto: Pankratov jt/ European Journal of Human Genomics)

Lauspiiranguid ei tule

Vähemalt augusti keskpaiga seisukoht on Eestis selline, et koroonaviiruse puhul enam lauspiiranguid ei tule.

Valitsusele nõu andva teadusnõukoja juht prof. Irja Lutsar leiab, et vaja on reegleid, millest kinni peetakse, mitte ei üritata mööda hiilida. Näiteks asendada 14-päevane eneseisolatsiooni kohustus testimisega inimestele, kes tulevad Eestisse suure nakatumiste arvuga riikidest.

Ööklubidesse sisenemine võiks toimuda ID-kaardi alusel ja iga külalastaja võiks täita tervisedeklaratsiooni, kus on kirjas inimese nimi ja aadress. Lutsar kinnitas, et piiravad meetmed peavad olema fookuseeritud. Pole ju mõtet panna kinni lasteaeda, kuna väikeste laste hulgas nakatumisi ei ole.

13. augustil anti teada, et kuigi ööpäeva jooksul testiti pea 1200 inimest, ühtegi nakatunut ei leitud. Päev varem testiti pea 1500 inimest ja leiti üheksa positiivset. Haiglaravi vajas kaheksa inimest, kuid keegi polnud juhitud hingamisega. Haiglapatsientide arvu suve jooksul nullini viia ei õnnestunudki, vähim oli kolm patsienti.

Koroonanakatamiste keskus on Tartu, kus ööklubi Vabank koldega on seotud 37, ööklubi Naiiviga 19 ja ööklubi Shootersiga 18 nakatusjuhtu.

Tartu kriisikomisjon taotles valitsuselt 2+2 reegli taastamist ning ennistada varem kehtinud piirangud ööklubides ja baarides. Veel taheti, et valitsus kehtestaks avalikus kasutuses olevates siseruumides maskikandmise soovitusi.

6. augustil otsustas valitsus, et Tartu maakonnas lõpeb alkoholi müük kell 23 ja nii jääb vähemalt augusti lõpuni. Tartu linnapead Urmas Klaasi pani selline otsus nõrdima, miks ei kehtestatud piirangut kogu Eestis.

Peaminister Jüri Ratas ütles, et

uute haiguskohtade tekkimisel tuleb piirangud kehtestada kindla sihiga ning võimalikult lokaalselt.

Urmas Klaas väitis, et kuna Eesti on väike, siis alkoholipiirang Tartumaal ei sega sõitmast pidutsema näiteks Pärnusse, mistõttu sel viisil veetakse viirust mööda Eestit laiali. Terviseamet ja politsei kontrollisid 11 Pärnu populaarsemat lõbustuskohta ega leidnud märkimisväärsed rikkumisi. Samuti pole siiani täitunud Klaasi ennustus, et napsi- ja naljalembelised tarlased veaksid viirust teistesse Eesti linnadesse.

Isikukaitsevahendite varu eest vastutav regionaalhalduse minister Jaak Aab kinnitas, et tervishoiuasutustel on kuu tagavara kaitsevahendite ning riigil on varu veel teiseks ki kuuks. Nii et, kui sügisel peakski tulema koroonateine laine, on Eesti valmis isegi tõsisemaks juhtumiks kui oli kevadel.

14. augusti seis näitas, et 1451 tehtud testist kolm osutusid positiivseks. Kaks juhtumit Harjumaale ehk Tallinna ja üks Tartusse. Haiglaravi vajajaid oli endiselt kaheksa ja surmajuhtumeid pole lisandunud. Suvel täpsustatud andmete kohaselt on Eestis surnud koroonaviiruse läbi 63 inimest.

KALEV VILGATS

(Foto: Dado Ruvic, Reuters)

Avati Kose-Võõbu neljarajaline teelõik

14. augustil avati liiklusele Tallinna–Tartu maanteel uus Kose-Võõbu 23 kilomeetri pikkune neljarajaline teelõik.

Uue teelõiguga väheneb Tallinna ja Tartu vahemaa kolme kilomeetri võrra ehk varasema 184 kilomeetri asemel on see 181 kilomeetrit. Kui sõita kiirusega 110 km/h on ajavõit umbes kuus ning kiirusega 90 km/h umbes kolm minutit.

Teelõigul on veel lõpetamata töid ja seoses sellega ei saa kohe sõidukiirust 120 km/h lubada.

Kuna kiirused on suured, siis sellele teelõigule ei ole lubatud aeglaseid sõidukeid (traktorid, jalgrattad jne). Nemad saavad kasutada vana Tallinna–Tartu maantee lõiku.

Uuel teelõigul tuleb esmakordselt kasutusele loomatuvarustuse süsteem, mis hoiatab autojuhte, kui uluk läheneb maantele. Süsteem suudab fikseerida ka väiksemate loomade, näiteks rebaste liikumise, rääkimata põtradest ja metskitsedest.

Loomad pääsevad maanteed ületama kolmest samatasandilisest loomade ületuskohast ning nende lähenemise registreerivad spetsiaalsed andurid. Need edastavad info muutuva teabega liikluskäikidele, mille kaudu piiratakse operatiivselt autode liikumiskiirust.

Tee ääres on ka kolm puhkeala, kus lapsed saavad olla mängualal ja täiskasvanud turgutada end võimlemisalal ning vajadusel kasutada tualette.

Tallinna–Tartu maantee uue 2+2 tee projekti ettevalmistuse ja keskkonnauuringutega alustati üle 20 aasta tagasi. 1999. aastal sai valitsuse korraldusega paika trassi koridor.

Kose–Ardu lõik maksab 50,7 miljonit ja Ardu–Võõbu lõik 38 miljonit eurot. Lõigu maksumus kokku on 88,7 miljonit eurot.

ERR

Kose-Võõbu teelõik.
(Foto: ekraanitõmmis)

"Birka Stockholm" tuli iga päev Mariehamnist. (Foto: Madli Vitismann)

Birka Cruises lõpetab tegevuse

Ligi pool sajandit tegutsenud Stockholmi-Mariehamni laevaliini Birka Cruises lõpetab tegevuse. Laevaliini osutus viiruskriisi ohvriks, kõigile reisi tellinuile makstakse raha tagasi.

Rederi AB Eckerö tütarfirma Birka Cruises teatas tegevuse lõpetamisest 3. juulil. Juba märtsi keskpaigast kai ääres seisnud "Birka Stockholm" kulude kandmine muutus reederi jaoks mõttetuks, sest endise liikluse taastumist ei paista. Nii koondatakse ka 509 töötajat, neist 43 Stockholmi peakontoris.

Birka Cruises alustas 1971. aastal. Aastakümneid igal päraslõunal Stadsgrändsterminalist ööpäevasele minikruisile väljunud laev on kaua sel liinil sõitnud "Birka Princessi" järglane, valminud 2004. aastal just selle liini jaoks. Et "Birka Stockholm" on emaeetvõttelt renditud, antakse see Eckeröle tagasi ning mis laevast edaspidi saab, pole veel teada.

MADLI VITISMANN

Tallinna Sadam jätkas kahjumist hoolimata investeringutega

Tallinna Sadama käive langes tänava teises kvartalis koroonakriisi tõttu 31,8 protsenti 22,4 miljoni eurole. Möödunud aasta teise kvartali 7,2 miljoni eurosest kasumist kukkus ettevõtte 831 000 euroga kahjumisse.

Valdavalt toimus langus kruisi- ja reisilaevade reisi vähenemise tõttu koroonakriisis. Piirangud mõjutasid eelkõige reisisadamate segmenti, kuna piiriüleste liikumisprioriteetide tõttu vähenes oluliselt reisijate ja ka reisilaevade külastuste arv. Reisisadamate segmenti müügitulu langes teises kvartalis 67 protsenti ja poolaasta kokkuvõttes 44 protsenti.

Ettevõtte pidas kinni enne kriisi algust plaanitud dividendipoliitikat ja maksis aktsionäredele 30,2 miljoni eurot dividende. Dividendide maksimisega kaasnes tulumaksukulu 4,9 miljoni eurot.

Tulud kasvasid vaid jäämurdja Botnica prahtimistasust, kuna Kanada vetes toimuv suvetöö algas tavapärasest varem.

Esimese poolaastaga investeeris ettevõtte 17,4 miljoni eurot ehk 6,3 miljoni rohkem kui

aasta varem. Sellest 8,6 miljoni eurot investeeris ettevõtte teises kvartalis. Peamiselt investeeris firma Vanasadamas D-terminali rekonstrueerimise, samuti alustas Tallinna Sadam kruisiterminali ehitusega ja süvendustöödega Paldiski lõunasadammas.

Teises kvartalis ei toimunud ühtegi kruisilaevade külastust. Kaubasadamate tulule koroonaviirus mõju ei avaldanud, kuna vedellasti maht esimesel poolaastal kasvas kompenseerides puistlasti ja konteinerkaupade mahtude langust.

Eesti riik ei tellinud sadama tütarfirmalt TS Laevad tänava suvehooajaks täiendavate reisi-de tegemiseks lisalaeva ning lisareisid otsustati teha olemasoleva laevaga Regula. Seetõttu vähenes ka reisiparvlaevade segmenti tulu. Vähenemist tasakaalustas osaliselt aga tasumäärade tõus, mis on seotud Eesti tarbija- ja kütuse hinnaindeksi ning palgainflatsiooniga.

Tallinna Sadama sadamaid läbis 2019. aastal 10,64 miljoni reisijat ja 19,9 miljoni tonni kaupa.

ÄRILILEHT

(Foto: Nordica)

Euroopa Komisjon kiitis heaks Nordica toetamise

Euroopa Komisjon otsustas anda Eesti valitsusele loa toetada Nordicat 30 miljoni euroga, et aidata lennufirmal koroonaviirusest tingitud raskustega toime tulla.

Kava kiideti heaks riigiabi ajutise raamistiku alusel.

Komisjoni konkurentsipoliitika eest vastutav asepresident Margrethe Vestager selgitas, et koroonaviiruse puhang on lennundussektorit rängalt kahjustanud ja ettevõtte on kandnud suurt kahju. Komisjoni hinnangul on Nordica kahju nii suur, et firma võib aasta lõpuks pankrotti minna.

“Selleks, et Nordica saaks tegevust jätkata, tehakse talle kapitalisüst ja antakse subsideeri-

tud intressiga laenu ilma liigset konkurentsimoontusi põhjustamata,” lisas Vestager.

Eesti teatas Euroopa Komisjonile, et soovib suurendada Nordica aktsiakapitali 22 miljoni euro võrra ning anda ettevõttele kaheksa miljoni eurose subsideeritud intressiga laenu. Seega on abimeetme kogusumma 30 miljoni eurot. Kevadel oli valitsuse plaan kogu 30 miljoni eurot suunata aktsiakapitali suurendamiseks.

Komisjon leidis, et Eesti kava on kooskõlas ajutises raamistikus sätestatud tingimustega, sest aktsiakapitali ei suurendata rohkem, kui on minimaalselt vajalik Nordica elujõulisuse tagamiseks ja kapitalistruktuuri taastamiseks samasse seisuga oli enne koroonaviirust.

ERR

Lidl jäi Eestis kahjumisse

Saksa odavpoeketile Lidl kuuluv Lidl Eesti OÜ tegi möödunud majandusaastal Eestis investeringuid pikaajalisesse varadesse 29,4 miljoni euro ulatuses, ettevõtte kahjum oli seejuures 8,7 miljoni eurot.

Ettevõtte kavatses kahjumi katta järgmiste aastate kasumi arvelt, selgub Lidl Eesti möödunud majandusaasta aruandest.

Ülemöödunud majandusaastal investeeris

ERR

Töötuse määr tõusis Eestis 7,1 protsendini

Statistikaameti andmete kohaselt oli teises kvartalis tööjõus osalemise määr 70,4%, tööhõive määr 65,4% ja töötuse määr 7,1%. Töötuid oli 49 400, mis on 14 400 võrra rohkem kui esimeses kvartalis.

Statistikaameti juhtivanalüütik Eveli Voolens kinnitab, et teise kvartali tööturu näitajad peegeldavad koroonaviiruse levikust põhjustatud kriisi mõju. “Eelmise aasta teise kvartali võr-

reldes on langenud nii tööhõive kui ka tööjõus osalemise määr. Töötuse määr on omakorda kahe protsendipunkti võrra tõusnud,” ütleb Voolens.

Mitteaktiivseid inimesi oli teises kvartalis 290 900, mis on eelmise aasta sama ajaga võrreldes 13 300 võrra rohkem. Peamisteks mitteaktiivsuse põhjusteks olid pensioniiga (91 500), õpingud (74 200) ja haigused või vigastused (57 800).

ÄRILEHT

Punane tuli Vesterbacka tunnelile

Riigihalduse minister Jaak Aab teeb ettepaneku jätta Tallinna-Helsingi tunneli riigieriplaneering algatamata. Sisuliselt tähendab see punast tuld Soome ettevõtja Peter Vesterbacka tunneliplaanile, mida mees on juba aastaid ajanud.

“Riigile täna teda oleva info põhjal on põhjust kahelda selle projekti elluviidavuses nii keskkondlikel, majanduslikel kui julgeolekukaalutlustel,” ütles Aab. Minister leidis konkreetselt, et Vesterbackal puudub rahaline kate planeeringu koostamiseks, mõjude hindamiseks ning uuringuteks. Samuti ei ole selged rahastamise allikad. Küsitav on projekti tasuvus, üloptimistlikeks on hinnatud reisija- ja kaubamahtusid.

Seda küll otse välja ütlemata, kuid ääri-veeri mööndes, on esikohal julgeolekuoht. Nende alla käivad kavandatava tehissaare, selle omandi ja kasutamisega seonduv. Aabi arvates peavad tunneli rajamisel mängima juhtrolli riigid, sest tunnel on kahe riigi vaheline taristu osa ja võib seega olla osa kaitsetaristust.

Aab on seisukohal, et tunnelit saavad ehitada ainult riikide valitsused, aga selleks tuleb saavutada kõigepealt kokkulepe Soome ja Eesti ühishuvides. Riigihaldusminister ütles Postimehele, et majandus- ja kommunikatsiooniministerium on pidanud läbirääkimisi Soome riigiga ühiste kavatsuste kokkuleppe saavutamise nimel, kuid vaatamata kõnelustele, pole kokkulepet veel saavutatud.

Soome transpordiministerium aga ei saa aru, mis pada Aab ajab. Nimelt andis Soome Yle teada, et mingit ühist tunneliprojekti, mida Soome ja Eesti valitsused veaksid, praegu ei ole. Soome transpordi- ja kommunikatsiooniministeriumi kantsler Sabina Lindstöm ütles Ylele, et Eesti pool võis silmas pidada ammust ühisprojekti FinEst Link, kus partneritena osalesid Helsingi ja Tallinna linn, Helsingi-Uusimaa Liit, Soome transpordiagentuur ja Eesti majandus- ja kommunikatsiooniministerium. Kogu ettevõtmise pakiti kokku veel 2018. aastal. Tunnelit peeti intrigeerivaks ideeks, kuid mitte selliseks, et kohe kopp maasse lüüa. Konkureerivat tunneliprojekti ei ole ja Soome valitsus pole selle kohta teinud mingit poliitilist otsust.

Vesterbacka Finest Bay Area nõustavale Sorainen advokaadibüroole tuli Aabi pressiteade täieliku üllatusena. Büroo partner Paul Künnap ütles Postimehele, et mitme väitega ei saa nõustuda. Esiteks reisijate ja kaubamaht. Selle prognoos pärineb Soome asjatundjalt ja investoritele oli vee-nev. Kuigi Vesterbacka projekti varasemad tutvustused avalikkuses on jätnud mulje, et valdav investering tuleks Hiinast, rõhutas Künnap, et investorite seltskond on rahvusvaheline ja Hiina osa selles piiratud. Advokaadi sõnustati tuntavat projekti vastu huvi üle maailma.

Künnap ütles, et Soomes ei käivat arutelu mitte selle üle, kas tunnelit üldse võib teha, vaid mis trassil see peaks kulgema.

Finest Bay Area teine kaasomanik Kustaa Valtonen ütles Postimehele, et nii suurte projekti ümber ongi alati palju segadust, kuid koostöö Eesti ametiasutustega on olnud hea, kuigi aeglane. Valtonen nimetas dokumentatsiooni, mis nad on esitanud tohtutuks, samas Aab rääkis, et Vesterbacka meeskonnal on korduvalt palutud oma taotlust täiendada ja parandada, kuid isegi kolmandat korda esitatud taotlus pole kahtlusi hajutanud.

Asjatundjate arvates on riigieriplaneeringust keeldumisest kahju. Näiteks majandusvaatleja ja logistikaekspert Raivo Vare leidis, et Vesterbacka lähenemine on kui idufirma puhul: on idee, hakame pihta, raha leiame hiljem, probleemid lahendame käigupealt. Nii Euroopas asju ei aeta. Suurprojekte planeeritakse 15 aastat, valmistatakse 15 aastat ja kõik pannakse pisisajadeni paika ning alles siis algab ehitus. Sellega panigi Vesterbacka mööda.

Vare selgitas, et Aabi põhjendustes, miks tunnelit ei tule, olid julgeoleku kaalutlused kolmandad-neljandad. “Tegelikult on julgeolek see, miks tunnelit ei tule. Hiina soov saada Euroopas mõne suure projektiga jalga maha on praegu Euroopa Liidus niivõrd vastunäidustatud, et kui meie poleks pidurit tõmmanud, oleks seda tehtud meie eest,” rääkis Vare. Probleem ongi selles, et Vesterbacka plaan hõlmas valdavalt Hiina raha.

Tunneliplaani maha matmine olgu Hiina rahaga või ilma on kahtlemata löök Rail Balticu ja selle tulevaste kauba- ning reisijateveo prognooside pihta. Teatavasti on Soome taandunud ka Rail Balticust, ehkki tundis varem huvi võimaluse vastu selles osaleda. Veel veebruaris jõudis Soome-Norra uurimisgrupp järeldusele, et Kirkenes-Rovaniemi raudteelõik pole majanduslikult tasuv mitte ühegi mudeli järgi. Seega ei panda erilisi lootusi tohututele kaubavoogudele, mis võiksid tulevikus hakata saabuma mööda põhja mereteed ja siis tunneli kaudu Rail Balticuga Euroopasse jõuda.

KALEV VILGATS

Risti lugu Soome politseis

Enne suvepauzi refereerisime Eesti Ekspressis ilmunud lugu, kuidas Helsingi Bukowskise oksjonimajas pandi müüki Maarjamaa Risti ketiklassi teenetemärk, millega autasustatakse riigipäid. Pärast uudise ilmumist võeti orden müügist maha.

Presidendi kantslei pöördus omakorda riigiprokuratuuri ja palus asja uurida. Kuna Eesti kõrgeima ordeni müümine on väärtegu, saatis prokuratuur asja lahendamiseks Põhja prefektuuri.

Eesti politseil pole aga pädevust uurida Soomes toimunud väärtegu ning nad andsid juhtumi üle Soome politseile. Mida soomlased teevad, pole Eestis Ekspressile teada. Muide, pole ju võimatu, et Soome seaduste kohaselt pole Eesti teenetemärkide müümisel midagi seadusevastast ja midagi ei juhtugi.

KALEV VILGATS

Koroonaviirus viis hulga rootsieestlasi

Juuli keskel kirjutas nädalaleht Eesti Ekspress toetudes Stockholmi piirkonna epidemioloogiakeskuse statistikale koroonasurmades, et eestlastel on tõenäosus koroonaläbi elust lahkuda kuus korda suurem kui rootslastel. Miks?

Esiteks on tegemist metoodilise moonutusega. Inimeste rahvus selles statistikas määratakse sünnimaa põhjal. Eestlastena on läinud arvesse Eestimaa sündinud, kuid nende Rootsisis sündinud järglased on juba rootslased.

Detsembris 2019 elas Rootsisis 9 847 inimest, kelle sünnikohaks on märgitud Eesti. Neist 3 071 ehk pea

kolmandik on vanemad kui 65. Üle 80-aastaseid on 1 790 ehk ligi viiendik. Rootsi rahvastikust moodustavad vanemad kui 65-aastased keskmiselt 20 protsenti ja üle 80-aastaseid on 5,2 protsenti.

Seega on rootsieestlased lihtsalt eakamad ja kuuluvad seetõttu riskirühma. Kuni 12. juunini 2020 oli Stockholmi piirkonnas surnud koroonaviiruse tagajärjel statistiliselt iga 10 000 sellel alal elava eestlase kohta 47 inimest, Soome sünnimaa oli 10 000-st inimesest 34 ja Kreeka 23 inimesel.

Stockholmi piirkonnas elavad umbes pooled Eestis sündinud Rootsi elanikest.

KALEV VILGATS

Osa võõrtöölisi pidi lahkuma

Eesti tänavusest suurepärasest maasikasaagist jäi märkimisväärne osa põllule, sest ei leidunud korjajaid. Eksperimenti korras maasikal käinud ajakirjanikel jäi üle tõdeda, et töö on pingutav, ebamugavas asendis ning vähegi suurema tasu teenib vaid mammude noppimisega palehigis.

21. juulil tõi Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja korraldatud erireis Ukrainast võõrtöölisi. 22. juuli Postimees kirjutas 170 Eestisse tööle tulla soovinut, edaspidi on ajakirjanduses figureerinud väiksem arv — 160. Nad läbisid Tallinnas esmase tervisetesti ja pidid seejärel viibima kohtadel kaks nädalat karantiinis.

30. juulil tegid politsei- ja piirivalveamet ning terviseamet kontrollkäigu ukrainlaste majutuskohtadesse. Kontrolliti 71 majutuskohta ja suheldi 145 Ukraina kodanikuga. Rikkumisi oli ajakirjanduses avaldatu järgi koguni 46 inimese puhul, kuid üheksale võõrtöölisele Lõuna-Eestis ja kolmele Harjumaalt tehti ettekirjutus Eestist lahkumiseks, sest karantiinis olemise asemel tegid nad tööd. Näiteks töötasid renoveerimisjärgus hoones, mis ei olnud märgitud nende majutuskohtana või tasandisid pinnast ja paigaldasid tänavakive.

Kui üheksa töötasid põllumajandussektoris, siis kolm ehitusel ja kõigile oli selgitatud eneseisolatsiooni reegleid.

Kolm Lõuna-Eesti põllumajandusettevõtjat vaidlustasid otsuse kohust, kuid seda ei võetud menetlusse ja ukrainlased pidid Eestist lahkuma. Nopri talu peremees Tiit Niilo selgitas maatevõtjate ühispressiteates, et üheski nõudes pole kirjas, et inimesed

peaksid oma karantiinipaigas käed rüpes istuma ja toimus elupaigaks mõeldud ruumide korrastamine.

Õhtuleht kirjutas sel puhul juhtkirjas: “Kes tegi? Ise tegi! Siililegi pidi selge olema, et pärast pikalt kestnud poliitkemplust võõrtööjõu riiki lubamise asjus saavad Ukrainast erilennukiga Eestisse toodud töökaed olema teravdatud tähelepanu all.”

Miks pidi elupaikades tegema “korrastustööd”, ei soovinud tööandjad ajakirjandusele selgitada, samuti sedagi, kas nad said selle töö eest palga. Meie põllumehed ei paistnud heas valguses: ukrainlasi majutati kütteta, voodipesuta ja isegi elektrita ruumidesse, ka hobusetalli, mida terviseamet ei pidanud üldse inimeste eluruumiks. Nii et kahtlustused Eesti põllumeeste moodsas orjapidamises said uut hoogu.

“Praeguse põhjal jääv mulje, et kohale toodud ukrainlased peavad põllu- ja farmitöö asemel endale esmalt eluaset ehitama hakkama, pole just parim Eesti maaelu visiitkaart ja näitab põllumehi kavalate rehepappidena,” kirjutas juhtkirjas Õhtuleht. Tabloid avaldas lootust, et väljasaatmisest võetakse õppust, kui valitsus ei otsusta välistööjõu kraane just lõplikult kinni keerata.

Tahaks siiski uskuda, et olukord Eesti maaelu võõrtöölise olmega on siiski parem, kui avastatud juhtumid. Kui Ukrainas makstakse sama töö eest 180 ja Eestis 1000 eurot, siis oleme paljudele ukrainlastele endiselt lootus paremaks teenistuseks.

KALEV VILGATS

Ukraina töölised saabuvas Eestisse. (Foto: Jaanus Lensment)

Vaade praegusele poliitilisele seisundile USA-s

Et saada enam-vähem õiget pilti käesolevast sisepoliitilisest seisundist Ameerikas, tuleb vaadelda inimkonna ruumilise ja ajalise eksistentsi laiemat tagapõhja.

Esiteks: laienev globaalsus ja infotehnika, lisaks suurenev automatiseerimine. Ehk lihtsaks keeles: kui ma New Jersey's kõhatan, siis kümme minutit hiljem teab sellest Beijing ja teeb vastavad järeldused... Privaatsus on kadunud.

Teiseks: maailm võitleb suure epideemiaga, COVID-19, mis Ameerikas on senise elu alusmüüre otustavalt mõjutanud, kuid millele efektiivset vastuabinõud pole veel leitud. Jah, selle levikut saab karantiini abil kontrollida, kuid siis variseb kokku ka tihedas sõltuvuses olev tänapäeva majandus. Ka kui viirus viimaks taandub, jäävad praegusest kriisist püsivad jäljed nii majandus- kui eraelus, mis mõjutavad oluliselt miljonite eksistentsi.

Kolmandaks: osalt viiruseprobleemi tõttu on USA-s aktiveerunud rassiprobleem. Tänu senisele majanduslikule arengule ja näilisele heaolule on ta hoitud tagaplaanil, kuid praegune katastroof on teda eriliselt esile tõstnud.

Nii on mõistetav miks inimesi valdab ebakindlus- ja hirmutunne. Seda süvendab veelgi praegune isolatsiooni nõue, sest just hädas vajatakse teiste lähedalolekut, millest nüüd tuleb aga hoiduda.

Ja nii saavad alguse äärmuslikud reaktsioonid:

- Kihutatakse üles sotsiaalsed/rassilised/rahvuslikud vastuolud.
- Tavalised protestiavalduused muudetakse korrapäratuteks mässudeks.
- “Vabaduse, demokraatia ja õiguse” ettekäändel antakse vaba voli piiramatult tappa, purustada ja põletada.

Siiski leidub ka vastupidist:

- Olenedes juhtkonnast, mobiliseeritakse vajalik riigivõim, et see oma autoriteedi ja seaduspäraste vahendite abil korra taastaks.
- Asjasse sekkuvad vastutustundlikud eraisikud, kes ennastalgavalt püüavad aidata hätta jäänud kaasinimesi.
- Püütakse rahulike protestiavalduste kaudu toetada ühiskondlike probleemide - näiteks rassiprobleem - lahendamist.

Harri Tiido protestis lahkumisega valitsuse vastu

Eesti president Kersti Kaljulaid kutsus tagasi suursaadiku Soomest Harri Tiido viimase isikliku soovialduse alusel. Tiido esindas Soomes Eestit pea kolm aastat.

Suursaadiku tagasiastumine on protest Eesti valitsuse ja eriti Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) tegevuse vastu. “Minu maailmavaade erineb nii palju meie praeguse valitsuse maailmavaadest. Arvasin, et kui nemad tagasi ei astu, siis võib-olla on kõige parem, kui mina astun tagasi,” ütles Tiido Soome Ylele.

Peale eriarvamuste valitsusega leidis Tiido, et 66 eluaastat on samuti piisav teenistusest lahkumiseks.

Tiido meenutas möödunud aastast juhtumit, kui EKRE tollane esimees ja siseminister Mart Helme kritiseeris Soome valitsust ja nimetas peaminister Sanna Marini “peaministriks saanud müüjatüdrukaks”. Toona osales solvangu klaarimisel koguni president Kaljulaid.

Tiido heitis ette sedagi, et sellised avaldused muudavad raskemaks Soome ja Eesti vahelise läbikäimise. Kui on Soomelt vaja mingit abi küsida, siis pärast selliseid avaldusi on seda väga raske teha.

Tiido viitas, et eelmiste valitsuste ajal olid peaministrid Jüri Ratas ja Juha Sipilä omavahel tihedas kontaktis, kuid suursaadik ei uskunud, et praegune oleks võimalik Eesti peaministril nii lihtsalt helistada oma Soome kolleegile ja öelda, et teeme midagi koos.

Siiski ei näe Tiido, et Eesti-Soome suhted oleksid püsivalt kahjustatud, vaid olukord on ajutine. Suhte muutumist on tinginud muutused pärast valimisi, kus Eesti on nihkunud paremale ja Soome vasakule, millega on ühisosa muutunud tänapäeval kitsamaks.

“Ja see on minu probleem, kui mulle praegune valitsus ei meeldi ja kui ma ei taha seda esindada,” ütles Tiido. “Ma esindasin Eestit — mitte Eesti valitsust. Valitsused tulevad ja lähevad, aga Eesti riik jääb.”

Peaminister Jüri Ratas tänas ja tunnustas Tiidot välis-teenistuses tehtu eest ja hindas tema sirgeseljalisust ning põhimõttekindlust. Siiski ütles Ratas, et Tiido väide, nagu ei oleks Eesti peaministril võimalusi Soome kolleegiga

Siiski on praegune seisund Ameerikas tõsine.

Nüüd aga lisandub eelnenud teguritele sügisene USA presidendivalimine, mis sel korral on eriliselt keeruline. Esikohal on viiruseepideemia, mis raskendab valimise tehnilist läbiviimist, nagu kõnekoosolekud, paraadid ja aktused. Mõelgem lisaks raskustele tegelikul hääletamisel — kas otsene või kirjatael?

Segadust suurendab terav vasak/parem polarisatsioon valijaskonnas ja asjaolu, et soovida jätavad mõlemad kandidaadid, nii praegune president Donald Trump, kui ta vastane, endine asepresident Joe Biden. Ehkki president Trump on oma ametiajal mõndagi positiivset korda saanud, paneb väga mõtlema ta irratsionaalne isiksus ja käitumine. Tuuakse küll ette kõlavat hüüdlauseid “Make America Great Again!”, kuid ei see ega Trumpi parempoolsuse rõhutamine ei garanteeri veel midagi.

Vastaskandidaadi Joe Bideni miinuseks omakorda on ebamäärane, vasakule kalduv valimisprogramm ning ta vanus (78). Viimane pole vanaduse halvustamine, vaid tõsiasi, et nagu lennukapteni ametikoht, nii ka USA presidendi oma nõuab erakordseid võimeid, mida aastad ei soodusta.

Jääme siiski lootma, et ameeriklaste pragmaatilisus ühiskondlikes küsimustes ka seekordse tormi vaigistab. Eelkõige aga tuleb loota võitu COVID-19 viiruse üle, et taastuks enam-vähem normaalne elu ühiskonnas. Alles siis saab ajaga jagu ka teistest probleemidest.

RAUL PETTAI

Joe Biden ja Donald Trump. (Foto: bbc.com)

Servi seisma jäänud skandaalid

Lõppev suvi läheb ajalukku paari kõlava skandaaliga, mida on hakatud nimetama kahe tuntud inimese tühista-misskandaaliks.

Kõigepealt sattus avalikkuse tähelepanu alla raadiojaama SkyPlus saatejuht Alari Kivisaar ja mõni nädal hiljem Estonia teatri peadirektor Aivar Mäe. Kummaski juhtumus pole veel lahendatud, nii et jääb üle oodata sügist.

Alari Kivisaare vastane petitsioon

2. juunil arutas Kivisaar raadio SkyPlus otse-eetris, mis oli mustanahalise George Floyd'i kinnivõtmise põhjus. Kas tegu võis olla pätiga? Kivisaar küsis: "Kas mustad on pätimad?" See salvestis programmist ja eriti mõned kontekstid välja kistud laused hakkas elama sotsiaalmeedias oma elu.

Kivisaare tühistamisaktsiooni sattus 26-aastane vabakutseline kunstnik ja illustraator Katrina Indiana (kodanikunimega Katrina Raiend). Ta isegi ei kuula SkyPlusi, kuid sotsiaalmeedias alanud lainetuse mõjul kuulas kogu saate otsast lõpuni ära ja hing sai täis.

Mida võib eetris öelda ja mida mitte diskussiooni asemel algas Kivisaare vallandamiskampaania. Indiana ise väidab küll, et Kivisaare vallandamine pole olnud tema eesmärk, kuid petitsiooni pealkiri räägib enda eest: "Avalik petitsioon Sky Mediale Alari Kivisaare raadioeetrist eemaldamise kohta."

Reljeefse ütlemissa Kivisaart on toetanud tema tööandja ning kuulajadki. Siinkirjutaja kuulas ära nii saate kui lugesi internetis selle üleskirju-

tuse ega leidnud midagi, mis pidanuks vihast vahutama ajama. Pigem tekkis küsimus, mis saanuks siis, kui Kivisaar oleks toonud tõestusmaterjali, et mustanahaliste hulgas ongi USA-s kuritegevus rohkem levinud. Kas ka siis oleks puhkenud nõiajaht?

Keelekasutus kommertsjaamades on kohati probleemne, aga samal ajal peab mõistma, et äärepealse ütle-mistega üritatakse tekitada kuulajates soovi raadiosse sisse helistada ning arutelu tekitada.

Siinkohal peab mainima, et vastavalt Õhtulehes kirjutatule, kogus Kivisaare-vastane petitsioon kõigest nädalaga 6000 häält. Kivisaare vastukäik aga on sundinud kõiki neid mõtlema, kes igal võimalikul juhul tahaksid kaaskodaniku tööta jätta või avalikkuse silmis täis teha. Kivisaar võttis appi advokaat Robert Sarve, kes saatis Indianale nõudekirja, milles nõudis väidetava laimu eest 75 000 eurot. See lugu on nüüd otsaga kohtus.

Aivar Mäe korralisel puhkusel

Peale jaaniaega tegid kaks naist avalduse politseisse, et Estonia teatri

peadirektor Aivar Mäe on neid seksuaalselt ahistanud. Politsei algatas juurdluse. Eesti Ekspress kirjutas, et Mäe tegi kohatu seksuaalseid kommentaare ja kippunud naistöötajaid käperdama.

Mäe omakorda avaldas kahetsust, et tema loomuomane ülemeelik huumorisoon ja karakter ning käitumine on kedagi solvanud.

Tänu Aivar Mäele on Eestis Pärnu ja Jõhvi kontserdimajad ning just esimese ehituse ajal puutusin ajakirjanikuna samuti Pärnus sündinud Mäega paaril korral põgusalt kokku. Tema joviaalsus ja omamehelik jutustiil aitas kontakti saavutada ning sinavor-mis rääkimine polnud probleem.

Mäe avalik rattale tõmbamine aga ei õnnestunud, sest 33 praegust ja endist estoonlast astusid pöördumisega tema kaitseks välja. Ei saanud probleemist selget sotti ka Estonia nõukogu, mille esimees Arne Mikk ütles, et pärast Mäe juhtumit muutub teatris õhkkond süngemaks. Keegi ei julge enam kedagi kallistada ega suudelda, sest mine tea, kes midagi võib arvata. Elurõõm jääb teatris väiksemaks.

Aivar Mäe läks korralisele puhkusele ning Estonia töötajatele leiti usaldusisikud, kes peavad aitama olukorda lahendada. Õhtuleht üritas saada politseilt täiendavat informatsiooni, näiteks, kas Mäe on esitanud oma vastulause, kuid juurdluse huvides täiendavat teavet ei jagatud.

KALEV VILGATS

Alari Kivisaar. (Foto: Wikipedia)

Aivar Mäe (Foto: Eesti Teatriliiit)

EKRE: kas uue juhiga parketikõlbulikum?

4. juulil algas Eesti Konservatiivses Rahvaerakonnas (EKRE) uus, Martin Helme ajajärk. Seitse aastat erakonda juhitud Mart Helme andis juhi koha oma pojale. Esimehekandidaate rohkem polnudki ja põlvkonnvahetus toimus EKRE-s sujuvalt.

Helme-vanem kuulutas, et kuna läheb ring valimisi — kohalikud, presidendi ja riigikogu valimised —, siis on mõistlik lasta esiplaanile inimesi, kelle administratiivne võimekus on suurem kui temal. Erakonna ideoloogina on tal aga EKRE-le veel palju anda. "Me teeme selgelt läbi mõeldud sammu, et erakond saavutaks järgmistel valimistel maksimaalset edu," ütles Mart Helme.

Martin Helme märkis, et isal avar-dub erakonna esimehe kohalt taandamisega mänguruum. Välistada ei saavat tema presidendiks või Riigikogu esimeheks kandideerimist.

Martin Helme lubas, et erakond hakkab ennast teisiti väljendama, kuid oponentsioonierakonnad seda ei usu. Helme-noorem ütles, et erakonna maailmavaade ei muutu, kuid muutub retoorika.

Reformierakonna esimees Kaja Kallas kinnitas, et EKRE retooriline

juhtpositsioon valitsuses tugevneb. "Martin Helme võib küll teatud väärtuspoliitilisi väljaütlemisi pehmendada või looritada neid ilusate sõnadega, kuid seda armutumalt käituvad nad oma valitsuspartneritega," lisas Kallas.

Isamaasse kuuluv välisminister Urmas Reinsalu ennustas, et säilib EKRE ideoloogia ja päevapoliitilised seisukohad. "On saadud vaieldada isaga ja kokku lepitud ning asju aetud, ju saab ka pojaga, seda enam, et mõlemad jäävad valitsusse," ütles Reinsalu.

Võimukoridorides muidugi arutati, kas Helme-vanem tahab järgmise aasta märtsis istuda ise Henn Põlluaasa asemele Riigikogu esimehe toolile või pärast järgmisi valimisi minna Euroopa Parlamenti kopsakat pensionilisa

teenima.

Senine ekreiidist Euroopa Parlamendi liige Jaak Madison ei varjagi, et tahaks pigem olla valitsuse minister, kuid pärast viimast Riigikogu valimisi teda Helme oma ministrite meeskonda ei valinud. Kui Madison loobuks oma Brüsseli kohast, oleks see Mart Helme oma, ent too kinnitas, et ei kavatse ei praegu ega tulevikus europarlamenti minna. Samuti ei karda oma koha pärast Põlluaasa, sest siis peaks Helme ministri kohalt ära tulema või koalitsioon lagunema, aga selliseid märkegi ei ole. Muide, Madison kandideeris ühena erakonna aseesimeheks, kuid ei osutunud valituks.

Enne kongressi andis Helme Postimehele intervjuu. Temalt küsiti, mil-

line ta oleks presidendina.

Helme vastas: "Oleksin konkreetne ja pragmaatiline. Samas ka sirgejoonelise ja kõva ütlemisega ning alati väljas teatud põhimõtete eest. Kindlasti ei ole ma see president, kes püüab kuidagi Kadrioru kastanite all hüppata üle presidendile seadusandlikult pandud piiride, sest see on riigi toimimist segav, kui selliseid sooloseid tehakse ja püütakse kaaperdada võimu, mis tegelikult presidendile ei kuulu. Püüaks olla ühendav ja inimestele julgust ning eneseusku sisendav persoon."

Helme-vanema arvates on erakonnal olnud mõnes küsimuses edu, teistest on tehtud pool rehnungit.

Poleliolevate teemade seas nimetas ta töö- ja õpirännet. Ta süüdistas Reformierakonna ja sotside valitsuse töö tulemusena Eestisse tekkinud siin varem mitte eksisteerinud kogukondi, mis nüüd ise suurenevad. "Näeme, kuidas Euroopa Liidu viljastavates tingimustes valgub meile teistest riikidest võõrparitolo inimesi. Meile ei meeldi see. Mitte sellepärast, et oleksime mingid natsionalistid, rassistid, ksenofoobid, vaid me ei soovi, et meil ühel päeval oleks olukord, nagu praegu on Soomes. Seal keegi võõrparitolo tegelane, kellel ei ole midagi pistmist Soome ajaloo, keele ja kultuuriga, nõuab, et Mannerheimi kuju tuleb maha võtta,

sest too on rassist, natsionalist ja kriminaal. Mitmekesisus alati ei rika, tihtipeale põhjustab see konflikte. Selles osas on meie töö lõpetamata ja teeme seda edasi," ütles Helme.

Postimees kirjutas, et Martin Helme on muutunud parketikõlblikumaks Eesti poliitilisele ühiskonnale, samas on Eesti poliitika omakorda näha ekrestumise tunnuseid.

Kuidas ka ei vaataks, EKRE kongressi keset suvist puhkustehooaega andis niivõrd kõneainet, et Postimees pühendas sellele erakonnale nädala jooksul koguni kolm juhtkirja. Nendest võime lugeda, et EKRE eesmärk on Mart Helmest vormida presidendikandidaat ja Martin Helmest pretendent peaministri kohale. Kuigi EKRE reiting on praegu olnud tõusuteel, ei piisa 15-20 protsenti toetatavate peaministriparteiks saamiseks. Seniste hoidmiseks ja uute valijate ligimeelitamiseks on erakonnal hädavajalik muuta oma sõnum neile suupärasemaks.

Igal juhul on EKRE asunud valimiskampaania teele ning otsustanud põhjalikult valmistuda nii 2021. aasta kohalikeks kui 2023. aasta Riigikogu valimisteks.

KALEV VILGATS

Martin ja Mart Helme. (Foto: Uued Uudised)

Mart Helmet süüdistatakse riigi raha mittesihhipärasuses kasutuses

Indrek Tarand väidab, et kunagine Moskva suursaadik Mart Helme lahkus välisministriumist, sest kasutas 500 000 krooni riigi raha mittesihhipäraselt. Et Helme rahaasjadega oli probleeme, kinnitasid nii tollane peaminister Mart Laar kui ka tollane välisminister Toomas Hendrik Ilves.

Tollal välisministeeriumi kantsler olnud Indrek Tarand kirjutas Eesti Ekspressis, et riigijuhid mätsisid kinni Helme rahalised kuritarvitused. Helme lükkas Tarandi väited samas artiklis tagasi, öeldes, et mitte miski tema jutus ei vasta tõe.

Kui tema rahaasjadega seotud probleeme tunnistasid nii Laar kui ka Ilves, ütles Helme, et tal ei ole varemalt öeldule midagi lisada.

"Nad kõik valetavad. Süüdistavad mind organiseeritud kuritegevuses, kuigi mina ei tegele rahadega üksi. Ükski arve ei käinud läbi ainult minu käest ilma, et selle oleksid üle vaadanud ka vastavad töötajad välisministeeriumis. Kõik arved olid kontrollitud ja auditid korras," sõnas Helme.

Ta märkis, et tollal käis ka riigikontroll mitu korda Moskvast saat-

konda kontrollimas ja ei leidnud ühtki kuritarvitamist. "Ma ei ole kuskilt midagi pihta pannud ja minu südame-tunnustus on puhas," ütles Helme.

Minister märkis, et tal on erinevalt teistest olemas dokumendid, mis kinnitavad, et tal ei olnud rahadega mingisuguseid probleeme. "Mul on olemas dokumendid pangalaenu ja ehitajatega sõlmitud kokkulepete kohta. Võin need letti lüüa ka, kui on

vaja. Ma ei hakka aga Vargamäe Andrese kombel mööda kohut käima ja tõestama, et ma pole kaamel," sõnas Helme.

Delfi kirjutas mõni aasta tagasi, et dokumendid, mis Helme rahaasjadega seotud väidetavaid segadusi tõestavad, on läinud välisministeeriumist kaduma.

DELFI

Eesti spordisõber ootab ralliautode mõirgeid

• 22. augustil peetakse maailma tippoolikeerajate osavõtul Lõuna-Eesti ralli, kahe nädala pärast samas MM-etapp.

• Tennisist Anett Kontaveit sai pika koroonapausi järel Palermo WTA turniiril teise koha.

• Ultrasportlane Rait Ratasepp tegi järjekordse hullu tüki, mis olevat vaid treeninguks järgmisele veel hullemale.

• Eesti kergejõustiku meistri-võistlusi muutsid värvikamad jalgpallurid, triatleedid ja laskesuusatad.

Kaks suurt ja oodatud autorallit on ukse all. Esiti sõidetakse Võru ja Põlva kandi kruusateedel nii-öelda soojenduseks Lõuna-Eesti ralli, millest on lubanud osa võtta Hyundai meeskonnas kihutatav maailmameister Ott Tänak (muidugi koos paarimehe Martin Järveojaga), ta tallikaaslane Thierry Neuville, kuuekordne maailmameister Sebastien Ogier (Toyota) kui M-Spordi eliitpiloodid.

Seejärel on kaks nädalat pausi ja siis peetakse Lõuna-Eesti teedel terve suve kestnud viiruspandemia pausi

järel esimene maailmameistrivõistluste etapp (Monte Carlo, Rootsi ja Mehhiko järel alles neljas). Ott Tänak on MM-arvestuses vaid viies ja nii tema kui pöidlahoidjate hordid loodavad, et tuttavad koduteed aitavad ilmameistri kõrgemale.

Võib küll öelda, et Covid-19 pandeemia aitas vargsi loodetud MM-etapi Eestisse, aga kerge pole tee selleni olnud. Kõigepealt puhkes Eesti Austospordi Liidu ja Urmo Aava ehk Eesti seniste rallikorraldajate vahel kõva rahatüli. Valitsuse tugi ja suur eesmärk sundis lepitusele, aga siis tuli koroon. Mis küll augusti alguseks Eestis leevenes, andes rallide korraldamiseks rohelist tuld ja lubades müüa Lõuna-Eesti rallile 6000 ning MM-etapile 16 000 publikupassi.

Nüüd on Tartus ja Tallinnas taas väikesed viirusekolded ja Lõuna-Eesti ralli juba lühendati vaid ühele päevale ning vähendati pileteid 1600 peale. Kindlat otsust pole sellegi osas, kas nakkusohtlikest riikidest tulijad peavad Eestisse sisenedes kaks nädalat eneseisolatsioonis olema või tehakse neile erand. Aga loodame parimat — et rallid toimuks ja haigus ei loksaks. Aga ettevaatlik peab olema.

Augusti alguses elasime kaasa oma parimale tennisistile Anett Kontaveidile, kes jätkas võistluspausi järel Itaalias Palermo WTA kategooria turniiril. Neljandana paigutatud Anett (WTA 22.) alistas poolfinaalis 6:2, 6:4 maailma 15. reketi Petra Martići, aga jäi finaalis teatud üllatuseks 2:6, 5:7 alla maailma esisaja teise poolde kuulunud prantslanna Fiona Ferrole. Kes, kui tõe au anda, tegi Kontaveidi vastu pingevabalt hiilgemängu.

Üks tore koroonapausi elavdanud tennisüritus oli ka Eestis, kus kohalikud ässad pidasid maavõistluse naabritega Lätist. Küllalised panid välja Jelena Ostapenko ja Anastasija Sevastova, Eesti Kaia Kanepi ja Anett Kontaveidi, kavas olid nii üksik- kui paarismäng. Lätlannade CV-s oli koguni üks Grand Slam võit, aga ometi võitsid nii Kontaveit kui Kanepi mõlemat maailma eliiti kuuluvat vastast, samuti paarismängu.

Aga sama formaat oli ka meeste maavõistlusel, kus lätlaste esinumbriks esines Ernests Gulbis, ja kuna eestlased kõik mängud kaotasid, oli maavõistluse seis enne otsustavat segapaarismängu 5:5. Viimase män-

gu võit kuulus kodupubliku toel siiski Eestile nagu ka matsivõidu au. Publik igatahes sai spordivaesel ajal tippude kunsti täie raha eest.

Rait Ratasepp on ilmselt mees teiselt planeedilt. Inimene, kes ei väsi, kes ei lähe katki, kelle vaim ei murdu, kes püstitab endale mägesid ja siis vallutab need. Alles ta läbis Fuentes-ventural 30 päeval täispika triatloni, nüüd võttis ülesandeks joosta 20 päeva järjest maraton 42,195 km ajaga alla kolme tunni. Eestis suudab alla kolme tunni joosta kuni sadakond maratonaar, aga Ratasepp tegigi seda 20 päeva järjest kuues Eesti linnas. Kiireim aeg 3.47 tuli viimasel päeval Tartus.

Aga see olevat olnud vaid treening Prantsusmaal oktoobrikuiseks viiekordse katkematu täistriatloni (5 x 3,8 km ujumist, 180 km rattasõitu ja 42,195 km jooksu) maailmarekordi ürituseks. Ratasepp loodab läbida selle katsumuse ajaga alla 70 tunni.

Kergejõustiku Eesti meistri-võistlustel Kadriorus oli silmapaistvam 400 m tõkkejooksja Rasmus Mägi isiklik mark tõketeta staadioniringis, samuti üks võistelnud kümnevõistleja Risto Lillemetts 8133 punkti, aga

SPORT

põnevust leidis veel. Olümpiavõitja ja maailmameister, kaks aastat tagasi ketta käest pannud Gerd Kanter üritas ühe-kahe trenni pagasilt õrritada Rio olümpia neljandat meest Martin Kupperit, aga sai vaid hõbeda (tulemused 58 ja 62 meetrit). Jalgpallur Gerli Israel võitis naiste odaviske, jooksudistantsidel pakkusid kergejõustiklastele tõsist konkurentsi ujuja ja triatleet Katrin Zaitseva ja laskesuusatad Tuuli Tomingas ning (44a!) Indrek Tobreluts.

Eesti praegune esikergejõustiklane, 2013 EM-hõbe ja Rio olümpia finalist Rasmus Mägi kogub siiski hoogu, Soomes Paavo Nurmi memoriaalil oli ta 400 m tõkkejooksus teine ja Monacos Teemantliiga etapil kolmas, ajaga juba alla 50 sekundi. Mis jääb tema Eesti rekordist tõsi küll, veel kaugele.

Loodame, et maailma halvanud haigus taandub, me jääme kõik terveks ja elu oma kõikides ilmingutes läheb taas käima. On ikka suisa uskumatu, kuhu pandeemia meid paiskas, ja kuidas kõik lukku läks.

ENN HALLIK

Norra arheoloogid asusid viikingilaeva välja kaevama

Norra arheoloogid alustasid esimest viikingilaeva väljakäevamist enam kui sajandi jooksul.

Alus avastati riigi kaguosas Gjellega asuvas matmispaigast kaks aastat tagasi, vahendab uudistekanal BBC.

Ehkki arvatakse, et see on kehvast seisukorras, on leid endiselt märkimisväärne, kuna riigis on seni avastatud vaid kolm hästi säilinud viikingilaeva. Käevamistöed kestavad eeldatavalt ligi viis kuud.

Norra kultuuripärandi uurimise instituudi ekspert Knut Paasche ütles, et ainult osa laeva puidust oli säilinud, kuid lisas, et tänapäevased tehnikad võimaldavad arheoloogidel taastada selle algse kuju.

Laeva, mille pikkus on umbes 20 meetrit, avastasid eksperdid 2018. aastal maapinda seirava radari abil. Samal ajal leiti ka suur hulk matmispaiku ja ajaloolisi hooneid.

DELFI

Norra kliimaminister. (Foto: Reuters)

Eesti elektrijalgratate tootja müük on kasvanud

Eesti elektrijalgratate tootja Ampler Bikes müük kasvas tänavu kriisist hoolimata esimese viie kuuga 86 protsenti, möödunud aastal ulatus ettevõtte käive 5,7 miljoni euroni.

Möödunud aasta suvel kaasas Ampler Funderbeami ühisrahasutusplatvormil 2,5 miljonit eurot, mille firma sai kokku viie päevaga.

Ettevõtte tegevjuhi Ardo Kauriti sõnul tuleneb osa edust koroonakriisil sellele, et ettevõtte müüb rattaid peamiselt interneti vahendusel otse kliendile ilma vahendajateta. Seetõttu osutus ärimudel edukaks ajal, kui paljud teised rattapoodid jäid suletuks.

Ampler Bikesi peamine turg on Saksamaa, samuti on suur osa müügist tänavu toimunud Šveitsis ja Hollandis. Tänavu plaanib ettevõtte laiendada viimastes riikides võrgustikku, kus rattaid saab hooldada ja parandada.

2019. aasta novembris kolis Ampler Bikes sisse uude tehasesse. See kiirendas Kauriti sõnul ettevõtte tootmist rattasõiduhooajaks ja nüüd on rattafirma võimeline tellitud ratta kliendini toimetama seitsme kuni 14 päeva jooksul.

Kokku töötab ettevõttes 65 inimest, kellest 24 on liitunud käesoleva aasta jooksul.

ÄRILEHT

Roosikrantsi tänaval avastati ootamatult muinasaegseid arheoloogiliseid

Tallinna kesklinnas tuli Roosikrantsi tänava taastusemõistamise järel välja väärtuslikke arheoloogilisi leide, mistõttu seiskusid ajutiselt ka ehitustööd.

“Praegu tegelevad arheoloogid leidude tuvastamisega, aga saame juba praegu öelda, et ehitajad sattusid suure ajaloolise väärtusega leiule. Mõistagi tuleb nüüd paik põhjalikult läbi uurida, sest leiud annavad meile palju väärtuslikku informatsiooni linna ajaloo kohta,” sõnas abilinnapea Andrei Novikov.

Ta märkis, et teeremont ja sellest tingitud ebamugavused võivad nüüd veidi venida. „Muutunud olukorras oleme sunnitud tööde graafikut ja võimalik, et ka projekti muutma,” ütles ta.

Tallinna Linnaplaneerimise Ameti arheoloog Ragnar Nurk selgitas, et kindel on nii muinasaegsed kui ka keskaja alguse kultuurikihi olemasolu, mille kõige alumine kihistus puutumata looduslikul liival ulatub Tartu Ülikooli ekspertide poolt keraamikaleidudele antud määrangu järgi tagasi varasesse metalliaega (veidi enne meie ajaarvamise algust).

Pealpool on kesk- ja varauusaegne asustuskiht leidudega peamiselt alates 13. sajandist, kuigi osaliselt ei ole välistatud ka muinasaega lõpp.

Praeguseks on tuvastatud näiteks üks tulease, ilmselt hoonega seotud postiauke ja kaks kihti ajaloolise Harju väravasse suundunud maantee silutist. Samas kõrval oli keskajal Barbara kalmistu, millega seonduvalt on seni leitud üksikuid lahtisi inimluid varem segi pööratud pinnasest.

Arheoloogid loodavad praeguseks lahti kaevatud tänavalõigu lähialal võimalikult kiiresti läbi uurida, misjärel saab ehitaja tööga jätkata. Selleks, et edasise töid kiirendada ja ajamahukate uuringute vajadust vähendada, korregeeritakse kavandata-vate tehnovõrkude asendit nii, et need paikneksid võimalikult samas koridoris juba olemasolevate torustikega.

FORTE

Muinasaegsete kihtide sügavus. (Foto: Keiti Randoja)

Trahvide asemel rahunemispeatust

Õiguskomisjon otsustas Eestis üksmeelselt algatada eelnõu, mis edaspidi võimaldab liikluses kiirust ületanud sõidukijuhil mõjutamiseks kohaldada rahalise trahvi alternatiivina rahunemispeatust. Seadus peaks jõustuma 1. detsembril 2020.

Õiguskomisjoni esimees Jaanus Karilaid ütles, et muudatuse laiem eesmärk on parandada Eesti liikluskultuuri.

“Uuringud on näidanud, et trah-

vide määramine ei ole andnud soovitud tulemust ja seetõttu on hea, kui politsei saab kasutada ka alternatiivseid võimalusi,” rääkis Karilaid. Ta tõi välja, et kavandatav muudatus on ainulaadne, sest teadaolevalt ei ole sellist lähenemist teistes riikides veel katsetatud.

45-minutilise rahunemispeatuse saaksid trahvi maksmise asemel valida need kiiruseületajad, kes ei ületanud lubatud piirkirust rohkem kui 20 kilomeetrit tunnis.

Politsei testis rahunemispeatust

juba mullu, kuid soovib selle meetme mõju paremaks hindamiseks projektiga jätkata. Möödunud sügisel tehtud katsetused näitasid, et autojuhid suhtuvad rahunemispeatuse pigem hästi.

Rahunemispeatusega luuakse seega veel üks võimalus mõjutada inimese liikluskäitumist ja kiiruspiirangutest kinnipidamist juba varases staadiumis, mil toime pandud rikkumine ja liikluskäitumises tehtud vead ei ole veel nii tõsised.

FORTE

Eesti Lipu Selts — hoiab Eesti lippu au sees

Neli aastat kestnud Eesti Vabariik 100 pidustused on Tartu rahu üritustega jõudnud sel aastal lõpusirgele. Kogu selle aja on nähtaval olnud Eesti lipp kui Eesti Vabariigi üks rahvusümboleid.

30. mail 2004.a. asutati Tartu Ülikooli aulas Eesti Lipu Selts. Sellest ajast alates on seltsi liikmed hoolitsenud Eesti lipu ja ka teiste rahvusümbolite säilitamise, tundmaõppimise, tutvustamise ja levitamise eest. Jüri Trei, diplomaat ja seltsi esimees, on nõus Eesti Päevalehe küsimustele vastama.

Millest kõik algas... ehk eelmäng?

- See on huvitav küsimus ja Eesti lipu lähiajaloo vastu sügavamat huvi tundvatele inimestele kirjapanemist vääriv lugu. Laulva revolutsiooni aastatel tuli mul aidata korraldada ja vastutada mitmete isamaaliste ning riiklike ürituste ettevalmistamise ja läbiviimise eest. Siin oli õnnelik kokkusattumus, kus minu töö ja hobi, ehk töö ja ühiskondlik tegevus kattusid.

- Aasta oli 1989 ja kultuuriministeriumi muusika- ja teatriosakonna juhatajana ning loomeliitude liikmena paluti minult läbiviimiseks tseremoonia läbiviimiseks Toompeal. Jüri Kraft sai ülesande esimesed kolmkümmend sini-must-valget lippu valmistada ja meil tuli tegeleda tseremoonia läbiviimisega.

- Nii need järgnevad kümme aastat saigi ette valmistatud lipupäevadega seotud üritusi — presidendi vastuvõttud, kaitseväeparaadid, jumalateenistused ja loomulikult ka hommikused lipuheiskamised Toompeal. Kutsusime kohale orkestrid ja koorid ning samuti sai tellitud igal hommikul tornist kõlav lipu heiskamise ja õhtune lipu langetamise signatuur.

Kuidas tekkis idee luua Eesti Lipu Selts?

- 2004. aastal olles tagasi välislahtest ja töötades taas välisministeeriumi peamajas, tegi peaminister Parts koos riigisekretäriaga mulle austava ettepaneku panna kokku riiklik komisjon "Eesti lipp 120" ja juhtida aastaringiselt selle tööd. Lipukomisjoni töös osalesid erinevate ametkondade, samuti mitmete isamaaliste ühenduste esindajad.

- Komisjon kutsus kõiki üles saatma oma ettepanekud lipuaasta kava koostamiseks. Lipu juubeliaasta paljude tööde ja tegemiste juures (pidulike rahvakogunemiste, näituste, loengute, kodukaunistamise, lipusümbolika ja trükiste tellimise, lipuseaduse täendamise jne) tuli ka ettepanek luua Eesti Lipu Selts.

- Algatustoimkond kogunes esimest korda Toompeal Kaitseliidu majja, kus idee autor Andres Mihkels koos Jaak Roosaarega tutvustasid Trivimi Vellistele ja mulle oma plaani ning palusid abi ning nõu selle idee toetamiseks. Kuna lipuaasta oli täies hoos ja ürituste ajakava paika pandud, siis otsustasime Eesti Lipu Seltsi avakoosoleku korraldada Tartu Ülikooli aulas enne 4. juunit — Eesti Lipu sünnipäeva.

- Leppisime kokku ka Tartu meeskoriga, kes avaüritust aitas kaunistada kauni meestelauluga, trükkisime pidulikud kutsed ja kavad. Kohale olid palutud aukülalistena Mart Niklus, Enn Tarto ja mitmete isamaaliste ühenduste EÜS, Kaitseliit jpt esindajad.

Eesti Lipu Selts teeb tihedalt koostööd mitmete isamaaliste ühenduste ja ametkondadega, nt. Riigikantseleiga. Mil moel?

- Meie aastatepikkused koostööpartnerid on Riigikogu juhatus ja Riigikantselei, samuti Eesti Naislaulu Selts, Eesti Meestelaulu Selts ja EELK-Eesti Evangeelse Luterliku kirik. Koos oleme korraldanud nii 24. veebruari, 20. augusti kui ka 4. juuni lipupäeva jpt üritusi.

- Samuti on meil tihe side ja koostöö kohalike omavalitsuste, koolide, kaitseväge ja kaitseliidu noortega ning mitmete isamaaliste ühendustega.

- Eesti Lipu Selts koostöös Eesti Muinsuskaitse Seltsiga tegi üleskutse korraldada ja kaardistada EV 100 juubeli ajal meie tuntud riigi- ja kultuuritegelaste ning Vabadusristi kavaleride matmispaigad. Meie üleskutset võeti kuulda ja tagasiside ning koostöö eestlastega nii kodumaal kui välismaal kiitust.

- Tänuähiks tegime ettepaneku autastada Eesti Muinsuskaitse Seltsi piduliku sini-must-valge lipuga, mille sel aastal koos Riigikogu juhatusel ka üle andsime. Teise lipu otsustasime

koos Riigikogu juhatusel kinkida Jaan Poska Gümnaasiumile Tartus. Selle aasta oleme kuulutanud Tartu rahu ja Jaan Poska aastaks. Soovime siis Tartule ja Tartu vaimule jõudu selle lipu all tegutsemiseks ning Eesti asja ajamiseks.

- Muide, üks näide veel. EV100 raames koostöös ENLS ja EMLS külalstasime kontsertreisiga "Hoi, Jumal, Eestit" ka Rootsit, Soomet ja Lätit, kus panime lehvima Eesti lipud.

Üheks seltsi eesmärgiks on korraldada selgitustööd Eesti elanike hulgas. Mida on vaja Eesti sümbolika osas enamasti selgitada?

- Oleme läbi aastate korraldanud Eesti lipu ajalugu ja lipu kasutamise korda tutvustavaid loenguid ning näitusi nii kodumaal kui välismaal. Samuti oleme trükinud mitmeid lipu kasutamise korda tutvustavaid trükiseid ja teinud ka filme.

- Meie poolt tehtud ettepanekute tulemusel täiendati Eesti lipu seadust, lisades sinna mitmeid täiendusi ja parandusi.

- Oleme aastaid olnud abiks ja nõuandjaks suurürituste sealhulgas ka meie laulu- ja tantsupidude korraldamisel just Eesti lipusümbolika kasutamise osas.

Kas Sa oskad kokku arvutada kasvõi umbmääraselt, kui palju Eesti lippe on nende aastate jooksul seltsi poolt üle antud?

- Raske on siin mingit arvu välja tuua. Juba aastaid on Eesti Lipu Seltsil saanud kenaks traditsiooniks kinkida Eesti Olümpiakomiteele nii suured kui väikesed sinimustvalged lipud, mis antakse kaasa nii suve- kui taliolümpiamängudele minevatele sportlastele.

- Samuti oleme koos Riigikogu juhatusel kinkinud pidulikud lipud tublimatele kodu- ja väliseesti koolidele ning seltsidele, meie isamaalistele noorteühendustele jne.

Selts jagab Eesti lippe erinevatel tähtpäevadel ja sündmustel. Millised olid viimased suuremad üritused, kus lippe jagati?

- Suuremad üritused viimase aasta jooksul on kindlasti meie juubellaulu- ja tantsupidu, Võnnu võidu 100,

kus lehvisid sajad suured ja tuhandet väikesed lipud ja kindlasti ka ESTO-d on olnud meie poolt toetatud lippudega — olgu need siis Helsingis, Riias, Münsteris.

Eesti Kool Stockholmis on saanud Eesti Lipu Seltsi ja Riigikogu juhatusel poolt kingituseks Eesti lipu. Kuidas tuli idee taolise tore traditsiooni loomiseks?

- Lähemas oli EV100 ja diplomaadina ning varasemate suurürituste peakorraldajana paluti mind osaleda korraldustoimkonna ajurünnakus, kus sai pakutud välja ajakava 1917-Eesti autonoomia sünd, 1918-Eesti Vabariigi sünd, 1919-Võnnu võit ja 1920 Tartu rahu.

- Samuti tuli mul meelde varasem EV juubel, kui pakkusin idee teha muusikaline kingitus Eesti riigilt nendele riikidele, mis Eestile Vabadussõjas esimestena abikäe ulatasid. Lisasime veel Islandi sinna kingituste saajate ritta ja kindlasti lugeja aimab, miks.

- Siit tuli ka mõte, et järjepidevuse mõttes võiks EV juubeliks teha veel kingitusi ja Eesti Lipu Selts peaks seisma nende eest, kes eesti keelt ja kultuuri hoiavad. Need on meie tublimad välis- ja kodueesti koolid, seltsid ning otsustasime neile kinkida pidulikud lipud.

Mittetulundusühingutel pole kunagi palju raha. Kuidas selts on raha kogunud (lipud pole just odavad!) ning kui palju on see nõudnud Sinult vabatahtlikku tööd või lausa ise omast taskust tegevuse toetamist?

- Jah, meie meeskonnaga tegutseme missioonitundest ja tihti tuleb seda kõike nii oma aja kui tasku peal teha.

Mõned projektid on õnnestunud käivitada koos Riigikogu juhatusel või omavalitsusega. Samuti on meie liikmetel ette nähtud sümbolne liikmeks.

Kas pärast üritusi tänatakse ka seltsi selle panuse eest või kipub see unarusse jääma?

- Eestlastel ei ole kombeks väga tänada, kuid kui peale õnnestunud üritust (loengut, näitust, kontserti) näed tänukirke silmapaare või kutset tulla taas esinema — siis see ongi meile kõige suurem tänuavaldus.

Selts tegutseb aktiivselt. Kui pikka eluiga Sa seltsile ennustad?

- Seltsi inimesed tegutsevad peale Tallinna ka Tartus, Pärnus, Sindis, Haapsalus, Põltsamaal, Otepääl, Jõhvis, Narvas jm.

- Arvan, et kõik sõltub sellest, kas suudame hoida järjepidevust ja harrata kaasa noori, kes jätkavad meie poolt juba alustatud.

TIINA PINTSAAR

Üleval: Võnnu 100. (Fotod: Peeter Hütt)

Vasakul: Lalupidu.

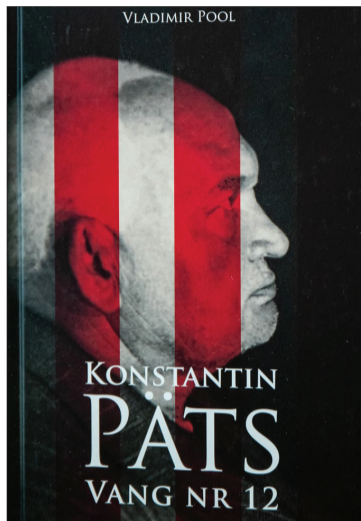
All: Pidulik kandelipu üleandmine Stockholmis Eesti Koolile Eesti Lipu Seltsi esimehe Jüri Trei ja Riigikogu juhatusel esimehe Eiki Nestori poolt 2017. Lipu võtab vastu kooliõpilane oma emaga.

All: Need kolm suurt lippu Lauluväljaku raadiotornis on perekond Trei poolt tehtud korjandusega muretsetud ja lipu seltsi nimel (kuna kõik pere liikmed laulavad ja tantsivad) ning juba kolmas laulupidu käime neid ka heiskamas.

Konstantin Päts — vang nr. 12

30. juulil esitleti Tallinna Linnaarhiivis Vladimir Pooli koostatud raamatut “Konstantin Päts. Vang nr. 12”, mille andis välja kirjastus Postimees. Esitluse kuupäev ei olnud valitud juhuslikult, vaid sel päeval 80 aastat tagasi algas president Pätsi ja tema lähikondlaste kannatuste tee, mil nad kodumaalt väevoimuga ära viidi.

Tallinna Linnaarhiivi direktor Küllö Arjakas, kes ajaloolasena ka raamatule põhjaliku järelsona kirjutanud, juhataas pikema sõnavõtuga esitluse sisse. Seejärel rääkis raamatu koostamisest Vladimir Pool, kes on sündinud 1939. aastal Siberis Krasnojarski krais eestlastest väljarändajate Ülem-Suetuki külas.

Alates 1970. aastast töötas ta Nõukogude riiklikus julgeolekus — KGB-s — nii Moskva keskparaadis kui ka Eestis, olles Eestis majandusvastuoluure ülem ja aastatel 1988–1991 Eesti NSV KGB esimehe asetäitja. 1988. aastast juhataas ta ka Eesti NSV KGB komisjoni, mis tegeles Nõukogude julgeoleku poolt repressioonide inimeste rehabiliteerimisega. Tänu oma ametipositsioonile pääses ta tol ajal ligi Nõukogude julgeoleku poolt kogutud ja koostatud salajastele dokumentidele, mis asuvad Venemaal ja millele tänase päevani ajaloolastel puudub juurdepääs.

Raamatus “Konstantin Päts. Vang nr. 12” on ära toodud president Pätsi ja tema perekonna kohta KGB (NKVD, MGB) poolt kogutud informatsioon alates nende kütitudamisest Kloostri metsast Ufaasse 30. juulil 1940. Raamat põhineb jälitustegevusel kogutud

informatsioonile, agentide ettekannetele, perekond Pätside erakirjavahetusele, KGB sisestele ametialastele dokumentidele, Konstantin Pätsi oma käeliste avalduste ja seletuskirjadele ning ülekuulamiste protokollidele.

Ufaasse jõudes majutati president Päts, tema poeg Viktor koos abikaasa Helgi ja kahe väikse poja Matti ja Hennuga ning lapsehoidja Olga Tünderiga selleks julgeoleku poolt spetsiaalselt ettevalmistatud majja, kus kõik nad olid ööpäevaringse järelevalve all. Iga nende samm fikseeriti ja kõik, kellega nad igapäevaselt kokku puutusid — koduabilisest arstini — olid KGB informatorid, kes kuuldust-nähtust põhjalikud raportid kirjutasid.

Kui algas sõda Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel, siis Konstantin Päts, tema poeg Viktor, minia Helgi ja lapsehoidja Olga Tünder arreteeriti ja viidi vanglasse, lapsed Matti ja Henn paigutati lastekodusse, kus neist noorem Henn suri 1944. aastal alatoitumuse tagajärjel. Pätside kambrikaaslased vanglas olid eriettevalmistuse saanud agendid, kes oskasid neist ekstreemsetes tingimustes oma kaasvangi usaldust võita, juhtida vestlust neile vajalikele teemadele ja suutsid kõik üksikasjad meelde jätta ning oma

raportitesse kirja panna.

Raamat “Konstantin Päts. Vang nr. 12” annab ülevaate meie esimese presidendi mõtetest ja tunnetest, hinnangutest minevikule ja tulevikuloostest pärast kodumaalt väljasaatmist ja vangistuses viibides. KGB toimikutes kirjapandu näitab ka väga hästi kommunistliku terrorirežiimi ja KGB meetodeid “inimeste operatiivtöötlemisel”.

Lugeses ei tohi unustada, et tegemist ei ole mitte president Pätsi poolt kirja pandud memuaaridega (kuigi lugeses võib see kohati nii tunduda),

vaid KGB poolt temalt erinevaid meetodeid kasutades välja pressitud infoga.

Vladimir Poolil on aga hetkel käsil samalaadse raamatu koostamine kaitseväge ülemjuhatajast Johan Laidonerist, kelle kannatuste tee algas 19. juulil 1940 ja lõppes surmaga Vladimiril vanglas 13. märtsil 1953.

PEEP PILLAK

Vladimir Pool raamatuesitlusel. (Foto: Peep Pillak)

Vasakul: Raamatukaas. Postimees kirjastus.

Eestlase film nomineeriti tudengi-Oscarile

Selgusid tudengifilmide Oscari nominendid, mille seast võib leida ka Eesti režissööri German Golubi ja tema filmi “Mu kallid laibad”.

Uudis tuli Golubile ootamatult. “Alustasin hommikul enda rutiinset e-mailide lugemist ja nägin, et see teade oli tulnud ja siis oli küll justkui väike konflikt — ma pean tööd edasi tegema, aga samas peaks justkui natuke pidutsema ka,” ütles praegu mitme projektiga tegelev Golub. Valik langes siiski töö tegemisele ja uudise üle sai suuremalt rõõmustada alles öhtul.

Ta lisas, et nominatsioon teeb talle suurt au ja näitab seda, et Eesti filmimaastikul ja filmiga seotud õppekavadel on toimunud suur areng. “Minu teada on see BFM-i ajaloos üldse esimene kord, kui tudengi-Oscari nominatsioonile saadi,” ütles Golub.

Film “Mu kallid laibad” jutustab loo maalt pärit poisist, kes järsku koduta jääb ning oma haige ema eest hoolitsema peab. Raha teenimiseks

asub poiss tööle laibavedajana. “See ei ole kuidagi autobiograafiline film, aga ma olen ise sellest tööst teadlik ja ise ka seda tööd teinud,” rääkis Golub.

Toona ei avanenud tal aga võimalust näha, mida teeb selline töö inimesega, kes juba aastaid laipu vedama peab, ja asus seda filmis peategelase kolleegi kaudu uurima. “Ta teab, mida elu väärt on. Nagu öeldakse, siis sa ei tea, mis on rõõm, kui sa kunagi kurbust tundnud ei ole. Tänapäeval me tihti unustame selle. Viimasel ajal kogu selle tehnoloogia arengu ja kõige muuga, mis on muidugi väga vajalik, tekib meil tunne, et me oleme surematud. See film oli tehtud ka selleks, et meenutada inimestele, et sa ei saa olla päriselt elus, kui sa ei mäleta surma,” ütles Golub.

Lisaks Golubi filmile võistlevad rahvusvahelise filmi tudengi-Oscari nimel veel seitse filmi — kaks Belgiast ning üks Suurbritanniast, Horvaatiast, Norrast, Hollandist ja Mehhikost.

ERR

Itaalia taaselustas veiniaknad

Sajandeid tagasi rullus mitmete lainetena üle Euroopa laastav katkuepidemia, mida teatakse ka must surma nime all. Kui katk 1634. aastal Firenzele jõudis, võtsid nutikad kaupmehed kasutusele kontaktivabad veiniaknad, mis leiavad uuesti kasutust ka 2020. aasta koroonapandeemia ajal.

Firenzes leidub enam kui 150 veiniakent, millest mõned on hävinud. Ajaloolisi veiniaknaid tähistatakse autentsusele viitava tahvliga

DELFI

(Foto: Shutterstock)

ERSO esitas Veljo Tormise sünniaastapäeva puhul tormiseid lugusid

Tallinnas Hirvepargis kõlasid 15. augustil ERSO esituses tormised lood ja laulud, mis olid pühendatud Veljo Tormise hiljutisele 90. sünniaastapäevale.

Veljo Tormise muusika kõnetab kõiki, olgu see muusika filmile “Kevade” või 1959. aastal kirjutatud avamäng nr 2.

“Tal on üks väga spetsiifiline harmooniline keel, mis on äratuntav lihtsalt sekundi pealt. Siis muidugi see regilaulude vorm, mis on minimalistlik selles mõttes, et ta on korduv ja see paneb tegelikult inimesi transsi mõnes mõttes. See on niisugune, mis esialgu võlub ära ja siis suure embusega haarab,” kirjeldas dirigent Kristjan Järvi.

Tema hinnangul on Tormis emotsionaalne helilooja ja tema muusika intuiitiivne.

Järvi lisas, et Tormis tegeles pühendunult Eesti juurte — regilaulude ehk meie arhailise kultuuriga.

“Mis on siamaani kuidagi kestnud läbi igasuguste sõdade ja ülevõtmiste ja okupatsioonide. Aga siiski me püsime siin. Ja küsimus on, miks me püsime siin? Sest meie kultuur on ainukene asi, mis põimib meid kokku,” rääkis ta.

Kristjan Järvi sõnul poleks Tormiseta ka tänapäeval Eestit haaranud tungi pärimusmuusika järele.

Hirvepargis peetud kontserdi programmi valis dirigent Kristjan Järvi lisaks Tormisele ka Eino Tambergi, Heino Elleri, Eduard Tubina ja Tõnu Kõrvitsa muusika.

Kontserti saab kuulata klassikaraadiost või ERSO TV veebilehelt.

ERR

ERSO kontsert Hirvepargis. (Foto: Anna Aurelia Minev / ERR)

Tallinnas tundis kaks päeva keskaja hõngu

Tallinnas toimusid 15.-16. augustil 21. keskaja päevad.

Keskaja päevade avalöögi andis Viru värvate juurest alanud rongkäik, millele järgnes avatseremoonia Raevoja platsil.

Keskaja päevade süda oli Meistri- turg Raevoja platsil, samas pakuti linnarahvale meeolukaid kontserte, keskaegset meelelahutust ja kõhutäidet. Tegutsesid keskaegsed meistrikojad ja õpitoad, mängiti ajakohaseid mänge, tegutses väike rüütlikool, õpetusi jagasid mõõgavõitlejad ja rõivameistrid. Liikumask olid katkutohtrid.

Lisaks on kohal puusepad, ehitusmeistrid ja seletust sai küsida keskaegse elu kohta.

ERR

(Foto: Anna Aurelia Minev / ERR)

KOHALIK ELU

BORÅS

Eesti iseseisvuspäev

Laupäeval, 22. augustil kell 15.00 Eesti iseseisvuse taastamise aastapäeva tähistamine. Mölarpri veski, Fristad. Kavas fotograaf Curt Ylvingu ettekanne Võru korjandusest ja reisist. Järgneb jalutuskäik teemal "Lilled eesti ja rootsi keeles". Võta kaasa oma piknikukorv. Teata osavõttust hiljemalt 20/8 Annele. anne.tobon@icloud.com või 0702837446.

Pensionäride kohvik-klubi

Teisipäeval, 25. augustil kell 14.00 pensionäride kohvik-klubi Borási kultuurimaja välikohvikus.

Filmiõhtu "Tõde ja õigus"

Laupäeval, 12. septembril kell 15.00 filmiõhtu "Tõde ja õigus". Kohv/tee ja võileib REL-i liikmetele 40 kr / mitte-liikmetele 50 kr. Teata osavõttust hiljemalt 9. septembriks Annele, 0702837446 või anne.tobon@icloud.com.

Vennasrahvaste filmid

- 24/9 18.30 Hundar bär inte byxor (Koirat eivät käytä housuja). Kinos Röda Kvarn, Borås.
 - 22/10 18.30 Ståldamerna (Teräsläidit).
 - 19/11 18.30 Skogsjätten (Metsäjätti)
- Peale seda filmi läheme kohvikusse oma filmielamustest rääkima.

"100 rahvariide seeliku triibustikku Eestimaa kaardil"

Eestimaa kaardile on paigaldatud kihelkondade viisi kootud sealse rahvariide triibustikud, kokku 100 näidist. Rõude muuseumis Läänemaal. Tegemist on EV100 püsinäitusega, mis jääb avatuks kuni 31. detsembrini 2020. Pilet 2 eurot.

GOTLAND

Eesti iseseisvuspäev

Reedel, 20. augustil kell 18.00 vastu võtt Eesti taasiseseisvuspäeva puhul Eesti aukonsuli Riina Noodapera aias, Nyhagsgatan 10 Hemse.

GÖTEBORG

Teatrigrupi teatrilaager

Laupäeval, 29. augustil teatrigrupi teatrilaager Göteborgi Eesti Majas.

LUND

Lundi Eesti Majas

- 23. augustil kell 12.00 piknik botanikaaias.
- 6. septembril lasteetendus "On vaid hetk" Ivar Leti ühemeheteater.

METSAKODU

29. august sügispidu ja talgud.

- 19. september seenetundmine ja -korjamisvõistlus. Vanade talgud (hooaja lõpetamistööd).
- 10. oktoober vorstitalgud.

NORRKÖPING

Eesti taasiseseisvumispäev

Meie vanu traditsioone järgides ja hoolimata coronast, saame jälle kokku 20. augustil, et tähistada Eesti taasiseseisvumise päeva. Kohtume GubbensTrädgård'is kell 12.00, aadress: Saltängsgatan 15. Tere tulemast kõigile!

STOCKHOLM

Eesti Kultuuri Koondis

Kolmapäeval, 2. septembril kl 18 esitleb Eesti Maja suures saalis ajakirjanik ja endine poliitik Marianne Mikko oma raamatut "Kroon kuningriigis. Eestlaste märkmed pandeemia ajal Rootsis." Koroonapäevikpäevik on kirja pandud märtsis-aprillis Göteborgis. Huvilistel on võimalik esitlusel raamatut soetada.

EKK büroo info@kultuurikoondis.se ja telefon 08-411 31 16.

Muinastulede öö

Laupäeval, 29. augustil toimub muinastulede öö tähistamine Djurgårdenil. Korraldaja REL Stockholm. **JÄÄB ÄRA!**

Östersjöfestivalen

Östersjöfestivalen (Läänemere festival) 2020 **JÄÄB ÄRA!**

Balti päev

Laupäeval, 5. septembril Sollentuna, Hersby Gärdhis.

Hortus Musicus Stockholmis

Reedel, 11. septembril kell 18.00 annab Hortus Musicus kontserdi Soome kirikus Stockholmis vanamuusika festivali raames. Pilet 250 krooni. Üritus toimub koostöös EV saatkonnaga.

ELA SUVEKODU

- 11.-13. septembril seenekorjamine, hooaja lõpetamine, sild üles.

MUJAL MAAILMAS

Soome

21. oktoobril kell 19.00 Aleksanterin teatris, Bulevardi 23-27, Helsingi, komöödiateater "Igalühel neli nägu". See etendus koosneb 17 lõbusast loost, kus lihtsad inimesed räägivad lihtsades keeles, aga ikka puhast tõtt, midugi läbi huumoriprisma. Näitlejad: Henrik Normann, Kaili Närep, Tarvo Krall ja Eva Püssa. Piletid: [ticketmaster.fi](https://www.ticketmaster.fi).

Arvo Pärdi näitus sügisel Tampere (02.-12.10.2020) ja Akaas (03.-26.11.2020). Näitus räägib helilooja loo – tema päritolust, lapsepõlve- ja kujunemisaastatest.

Lennart Meri rändnäitus Lapuas (suvekuud 2020) ja Hämeenlinnas (08.06. – 27.09.2020). Mõõdunud aasta märtsis oleks Lennart Meri (1929–2006) saanud 90-aastaseks. Juubeliaastaks koostatud näitus "Terav pilk, terav sullepea" rändab Soomes ka tänava.

Kirik

EESTI EVANGEELNE LUTERLIK KIRIK

<http://rootsipraostkond.eelk.ee/>

Stockholm: 30/8 võimaluse korral toimub traditsiooniline koguduste väljasõit ja jumalateenistus.

13/9 kell 11.00 jumalateenistus Stockholmis Jakobi kirikus. Teenib õp. Tiit Pädam ja organist Henry Turu.

17/9 kell 17.00 piiblitund koguduse ruumides. Sissejuhatus teeb õp. Tiit Pädam.

STOCKHOLMI EESTI NELIPÜHI KIRIK

EKNK Stockholmis Kogudus, S:t Peters Kyrka, Upplandsg. 12, www.kirik.se

- Jumalateenistus toimub igal pühapäeval kell 14.00. Jultus, laulu ja muusikat. Peale teenistust koosviibimine kohvilaas. **JÄÄVAD ÄRA!**
- Palve igal teisipäeval kell 11.00. Lähem info meie kodulehel. **JÄÄVAD ÄRA!**

Jälgige jooksvalt infot www.kirik.se leheküljel!

Üleilmakool kutsub

Väljaspool Eestit elav õpilane, tule õppima Üleilmakooli eestikeelsele e-kursustele, mis aitavad säilitada ja arendada eesti keelt ning tutvuda Eesti ajaloo ja kultuuriga! Lisaks kirjalikele kursustele on võimalus osaleda ka veebitundides. Õppetöö algab septembris.

Vali kolmekümne e-kursuse hulgast endale sobivad.

Tutvu 2020.-2021. õppeaasta kursustega ja registreeru 31. augustiks www.yleilmakool.ee/oppetoo.

FB - <https://www.facebook.com/yileilmakool/>

ÜLEILMAKOOL

Meie perest on lahkunud

Ossi Järvinen

Mälestab

NORRKÖPINGI EESTI PEREDE JA PENSIONÄRIDE ÜHING

Oa / vil!

Mart Lindeberg-Lindvet

* 12. augustil 1949
† 6. augustil 2020

Mälestavad sügavas leinas
KORP! FRATERNITAS
ESTICA

EESTI
KORPORATSIOONIDE
LIIT

Avati mälestusmärk "Väikese Anny mälestuseks"

22. juulil avati Fårö surnuaial Gotlandil mälestusmärk "Väikese Anny mälestuseks", mis on pühendatud kõikidele põgenikele, kes randusid 1944 Gotlandil.

Mälestusmärgi algataja Kerstin Blomberg on õnnelik, et ta tegi omal ajal kõik need intervjuud, mis on avaldatud raamatutes "Fårö — meie kodusaar" (1994) ja "Inimesed saarel" (2007).

Viimasest leiab ka loo Anny Himmestist.

Mälestusmärgi käisid avamas ka Eesti aukonsul Gotlandil Riina Noodapera ja Läti aukonsul Egil Linge.

Gotlandile randus 1944-45 aastatel 11 000 põgenikku. Enamus neist olid pärit Balti riikidest ja nende esimeseks kohaks Rootsimaa pinnal oli Fårö saar. Kui palju suri sel ohtlikul põgenemisel, seda ei tea keegi.

GOTLANDI EESTI SELTS

(Foto: Gotlandi Eesti Selts)

Me vaikeses leinas langetame pea...

Meie armas

Sven Lindström

* 8. jaanuaril 1931
† 30. juulil 2020

mälestavad sügavas leinas

IMBI

Jan ja Gunilla
perekonnaga

Urve

Anders ja Björn
perekondadega

Viivi
Jenny

Matus toimub lähedaste ringis.
Lilled asemel Hjärt-Lungfonden
0200-88 24 00
www.ignis.se

Minu armas akadeemiline ema,
meie sõber ja ristiisa

Mart Lindeberg-Lindvet

Mälestavad sügavas leinas

REIN ja MAJ-LIS

TOOMAS ja SARAH

Meie kaasvõttelejad

Ingvar Karlsson

ja

Laila Loorents

Mälestab

KIVITARE RAHVAS

Metsakodus

Metsakodus parandati ja värviti aknaid.
(Foto: Milvi Liik Gröndal)

Tänu abilestetele on Metsakodus lehvimas jälle Eesti lipp. Vana rebis torm katki.
(Foto: Jüri Bauman)

Patarei vanglas avati Jaapani trummi saatel siseõu

28. juulil avati pidulikult Patarei merekindluse sisehoov, mis on olnud suletud pea 200 aastat. Hoov pakub vaba aja veetmise võimalusi, samuti hakkavad seal toimuma kontserdid.

Patarei kindluse sisehoov oli vaid paar nädalat tagasi matunud kruusahunnikute ja võsa alla. Nüüd on ala korda tehtud ja avatud kõikidele soovijatele. Sisehoovis saab nautida kontserte, pidada piknikku ja tutvuda Patarei merekindluse ajalooa.

Patarei ala renoveerimise käigus tehakse korda sisehoov, paigaldatakse sellele klaaskatus ja rajatakse linnahallist Noblessnerini kulgev promenaad. Lisaks korrastatakse hoone siseala, kuhu tulevad nii büroo- kui elamupinnad.

Renoveerimistöõde käigus tehtud kaavamised töid arheoloogidele mitmeid üllatusi. Näiteks tuli prooviaugust ehk šurfist nähtavale ideaalses seisukorras graniitplokkidest tugimüür. Samuti avastati vallikraavi kaitseks kasutatud tunnelid ja endine puurkaevu koht.

Patarei ehk Kalaranna fort peaks saama täies mahus rekonstrueeritud 2026. aastaks. Arhitektuuriliste lahenduste leidmiseks kuulutatakse välja konkursid. Kompleksi

arendaja on Urmast Sõõrumaale kuuluv Nikolai Esimene OÜ.

Avamisel rääkisid merekindluse tulevikuplaanidest ja projekteerimisest US Real Estate'i esindajad ja U.S. Invest nõukogu esimees Urmast Sõõrumaa. Jaapani trummidel esines Yosuke Oda.

DELFI

Patarei kindluse raudvõre tükid kinkis Urmast Sõõrumaa (keskel) oma toetajatele. (Foto: Henri-Kristian Kirsip)

Narva vangilaagri ja Viljandi Vana kalmistu kuulutati kultuurimälestisteks

Eesti kultuuriminister Tõnis Lukas allkirjastas 23. juulil käskkirjad, millega kuulutas kultuurimälestisteks Narva vangilaagri kalmistu ning Viljandi Vana kalmistu.

“Need kaks kalmistut on olulise sümbolse väärtusega kohad, kuhu on talletatud meie rahva ajalugu ja ponnistused erilisel viisil. Narva oma näitab, kui palju kurja tegi nõukogude võim. Nende kalmistute kaitsmisega tagame selle, et meie ühiskonna loomisesse panustanud inimeste mälestus säiliks igavesti,” ütles kultuuriminister Tõnis Lukas.

1773. aastal kihelkonnakalmistuna asutatud Viljandi Vana kalmistu on ilmekas näide kalmistukultuuri arengust 18. sajandi lõpust kuni 20. sajandi lõpuni. Säilinud on kalmistule iseloomulikud ajaloolised rajatised ning rikkalikult kõrge kunstiväärtusega hauatähiseid ja -piirdeid, samuti perekonnakabeleid.

Narva vangilaager asutati Nõukogude Liidu võimu-

de poolt 1944. aastal ja likvideeriti 1955. aastal. Kalmistu on Eestis teadaolevalt ainuke, kuhu on maetud Eesti poliitvangid. Narva-Sillamäe Uraanikombinaadi ehituse sunnitoolaagri ja selle kalmistu ajalugu näitab kujukalt Nõukogude Liidu totalitaarreežiimi olemust, samuti laagrit läbinute ja siin surnud kinnipeetute kodukohamaade suurt geograafilist ulatust.

Kaks kaitse alla võetud kalmistut esindavad Eesti kalmistukultuuri väga erinevaid tahke. Narva vangilaagri kalmistu kannab endas mälestust II maailmasõjale järgnenud poliitilistest repressioonidest ning neis hukkunud inimestest. Sinna maetud on suures osas teadmata. Viljandi Vana kalmistule on maetud palju olulisi haridus-, kultuuri-, majandus-, teadus- ja riigitegelasi. Seal on säilinud hulgaliselt Viljandi kivitöömeistrite valmistatud hauatähiseid, samuti August Weizenbergi ja Anton Starkopfi valmistatud hauaskulptuure.

KULTUURIMINISTEERIUM

Tartu kesklinnas avati Autovabaduse puiestee

3. juulist muutus Tartu südalinnas asuv Vabaduse puiestee ainult jalakäijate ja kergliiklejate pärusmaaks.

Vabaduse puiesteest sai terveks kuuks autovaba linnaruum jalakäijatele ja kergliiklejatele.

Linnavalitsuse sõnul on Autovabaduse puiestee ellu- kutsumise eesmärk elavdada kesklinna, ühendada omavahel paremini Emajõe ja südalinna, pakkuda toredaid vaba aja veetmise võimalusi, toetada kohalikku ettevõtlust, tuua kokku erinevad põlvkonnad ja tugevdada eriolukorra järel kogukonnatunnet. Kogu ala on kujundatud 2+2 nõuet silmas pidades.

Lisaks soovib linn algatada avaliku diskussiooni selle üle, millist linna ja linnaruumi soovime enda ümber,

milline on hea avalik ruum, kuidas vähendada liikluskorrumust südalinnas.

DELFI

Autovaba puiestee. (Foto: Argo Ingver)

Linnaveised on toonud Paljassaarele mitukümmend aastat kadunud linnud

Pärandkoosluste ala ei tohi rohkem põllumajandusele loovutada, sest selle tõttu kaoks palju liike, rõhutavad keskkonnaspetsialistid.

Tallinnas Paljassaare hoiualal peavad juba kolmandat suve korda šoti mägiveised. “Hirm oli küll lehmad siia tuua — kunagi ju ei tea, kuidas inimesed reageerivad,” meenutab veiste perenaine Piret Bärge. “See hirm oli põhjendamatu, sest inimesed on imearmsad. Nii kui midagi on, võetakse ühendust.”

Veiste usina töö tulemusel on rannaniidul jäänud kõrkjaid ja kibuvitsa vähemaks ning erinevalt projekti algusest näeb nüüd lähistel asuvast vaatlustornist rannaäär.

Linnukaitsealale on saabunud pesitsema rohkem kii- vitajaid ja tikutajaid. Oli kuulda täpikuiku, keda on seal

viimase 20 aasta jooksul kohatud vaid korra, ja peaaegu kogu aeg kostab löörite lööritamist, mida polnud kuulnud juba aastakümneid.

Rannaniidu kordasaamine võtab aega ja väga heas seisus võib see olla ilmselt alles viie aasta pärast.

EESTI PÄEVALEHT (EESTI) Mägiveised. (Foto: Anette Parksepp)

Üle Narva jõe ujunud rootslane vahistati Venemaal

Leningradi oblasti Kingissepa linnakohus arreteeris Rootsi kodaniku riigipiiri illegaalse ületamise eest.

Rootsi mees ületas riigipiiri 20. juulil, kui ujus Eestist üle Narva Jõe Venemaale. Sedasi rikkus ta nii Eesti kui Venemaa reegleid riigipiiri ületamise osas. 33-aastane mees vahistati esial-

gu 30 päevaks.

Mehe suhtes alustati kriminaalmenetlust.

“Kohus arvestas, et mehel polnud Venemaal kindlat elukohta, seega võib ta proovida karistuse kandmisest kõrvale hoiduda,” põhjendasid ametivõimud esialgset vahistamist.

DELFI

Tarmeko paindvineeritehas teeb koostööd maailma tuntumate sisustusbrändidega

Tartu külje all Lohkvas asuv OÜ Tarmeko LPD valmistab painutatud vineerist detaile ja valmistooteid sisustusmaailma tippfirmadele. Tehasehoones toodetud painutatud vineerist detaile kasutavad teiste seas Roche Bobois, Vitra, Asko ja Poiatl.

Tarmeko Grupi juht Jaak Nigul selgitab, et grupi kuulub kokku neli ettevõtet. Neist üks, OÜ Tarmeko LPD, tegeleb paindvineerist detailide ja valmismööbli tootmisega. Lohkva tehase ehitusse investeeriti üle kolme miljoni euro ja see annab tööd 55 inimesele.

Nigul tunnistab, et painutatud mööbli tootmine nõuab häid töö- oskusi ja täpseid masinaid. Ta märgib, et metsa- ja puidusektor on juba täna Eestis üks innovaatilisemaid ja digitaliseerumise ning automatiseerimise peab lisandväärtuse tõstmiseks jätkuma. “Tarmeko eesmärk on pakkuda kvaliteeti, mida hinnatakse rahvusvaheliselt. Täna läheb umbes 90% tehase toodangust ekspordiks ja konkurents välisurgudel on tihed. See tähendab, et peame olema pidevalt investeringuteks valmis,” ütleb Nigul.

Eestis tegutseb üksnes kaks painutatud vineerist detailide ja mööbli tootjat, sest siseturg on väike ning toodangu eksport keeruline. Nigul on rahul, et Tarmeko on suutnud end välisurgudel tõestada — paindvineerist detaile ja valmismööblit eksporditakse ligi 15 riiki.

Lohkva paindvineeritehas valminud painutatud vineerist detaile hindavad kõrgelt ka sisustusmaailma tippfirmad. Nii kasutavad neid oma toodete valmistamisel sellised brändid nagu Roche Bobois, Vitra ja

Asko. “Painutatud vineerist detailide tootmine on mööblitootmise juures sageli üks keerulisemaid etappe. Ettevõtteid tellivad meie käest vajalikud detailid, panevad neist mööbli kokku ja lisavad oma nime,” kirjeldab Nigul protsessi. Tarmekol on ka endal kaks painutatud vineerist valmismööbli kaubamärki. Nendeks on Tarmeko Kids, mis on lastemööbli valik ja Tarmeko Nordic, mille alla kuuluvad disaintoodet elutoa või kontori jaoks.

Nigul märgib, et puidu mehaaniline töötlemine ehk puidust asjade tootmine on Eestis väga kõrgele rahvusvahelisel tasemel. Suudame edukalt luua puidust tooteid nagu mööbel ja majad, millest on saanud Eesti visiitkaart. Konkureerime mehaanilise töötlemise osas selliste suurte puidutööstusriikidega nagu Saksamaa, Austria, Rootsi ja Kanada. Seega on puidusektor suutnud kasvada maailma tipptegijate hulka. Ometi on Niguli sõnul lisaks majanduslikele aspektidele väga oluline juhtida tähelepanu puidu võimalustele keskkonna võtmes.

Metsa- ja puidusektor on üks väheseid, millel on pakkuda lahendusi tänastele kliimaprobleemidele ning seda eeskätt kasutatava tooraine osas.

ÄRILEHT

All: Tarmeko Nordic tool. (Fotod: Tarmeko)

Üleval: Nagi “Kuusk” seeriast Tarmeko Kids.

Kuu mõjutab elusat ja eluta loodust

Me elame Päikesesüsteemis, kus Päike, mis kiirgab soojust ja valgust, on elu aluseks. Ka muutused eluta looduses sõltuvad suurel määral Päikesest, sest Maa liikumine on kõige otsesemalt seotud Päikese ja Maa vastastikuse külgetõmbejõuga.

Sellest on tingitud aastaegade vaheldumine ja pilt, mida me tähistame näeme. See mõju on ühesugune kõigile Maal asuvatele kehadele. Astrofüüsik Ene Ergma hinnangul kustub Päike umbes viie miljardi aasta pärast. Seega aega veel on ning hoopis aktuaalsemad probleemid on praegu rahvastiku pidurdamatu kasv (praegu elab meie planeedil juba 7,5 miljardit inimest) ning erinevad kliimamuutused.

Jätame praegu kõrvale need erandlikud kliimamuutused, mis on tingitud süsihappegaasi ja teiste kasvuhoonegaaside sisalduse kasvust atmosfääris ning vaatame, kuidas Päike ja Kuu on traditsiooniliselt mõjutanud kliimat. Serbia astrofüüsik Milutin Milankovitch on kõige tuntum maakera liikumist ja pikaajalist kliimamuutust käsitleva teooria väljatöötaja. Milankovitchi teooria on sisuliselt pikaajalise kliimamuutuse seletus.

Inimene tahab teada kõike loodusest, iseendast ja maailmaruumist. Mõni teadmine selgub juhuslikult, mõni põhjalike uurimiste tulemusel. On ka selliseid teadmisi, milleni on jõutud aastatuhandete jooksul. Üks selliseid on küsimus Kuu mõjust maapeelsele loodusele ja inimestele.

Tavainimeste teadmised Kuu liikumisest piirduvad üldiselt kuu faaside vaheldumisega.

Teame ja oleme näinud, et mõni aeg pärast seda, kui kalendris on ära toodud noorkuu faas, ei ole meie kosmiline kaaslast nähagi. Alles päev või paar hiljem leiame Päikesest mitte eriti kaugel kitsa kuusirbi. Need on esimese veerandi, täiskuu ja viimase veerandi ehk sünoodilise tsükli faasid.

Kuukalendris on sünoodiline kuu täpselt kuutsükli pikkune. Keskmiselt on sünoodiline kuu 29,530589 päeva. Teatavasti liigub Kuu ümber Maa aga mööda elliptist, mille lähim punkt Maale kannab nimetust perigeet ja kaugim punkt apogee. Aega, mis kulub Kuul perigeest perigeesse jõudmiseks, nimetatakse anomaalseks tsüklik. Selle pikkus on 27,554551 päeva.

Kolme tsükli koosmõju

Ääretud ookeaniavarused võimaldavad Kuu ja Päikese gravitatsioonijõududel panna liikuma tohutuid veemasse. Jõudes rannikule, tekitavad need efektseid loodelisi nähtusi. Loodelist jõudu võib defineerida kui kahe võrdse massiga keha vahel mõjuvat jõudu, mida tekitab kolmas, niinimetatud kosmiline keha. Kuu ja Päikese aastase tsükli koosmõju vaadates võime kokku lugeda, mitu sünoodilist (ajavahemik ühest Kuu loomisest järgmiseni) tsükli on aastas ja mil määral see erineb kalendriaastast, teisist, leiame hõlbe suurus.

Kõiki meid huvitab, eriti puhkuste ajal, milliseks kujuneb lähipäevade ilm. Kliima (ja ilmastiku) veidigi pikemaajalise prognoosimine on veel tänapäevagi suur probleem. Saksa professor, geograaf ja klimatoloog Eduard Brückner esitas hüpoteesi kliima umbes 35 aastase lühiperioodilise

muutumise kohta ja esitas kliima lühiperioodilise muutumise teooria.

Käesoleva artikli autori hinnangul avaldab nii elusale kui ka eluta loodusele eriti olulist mõju 411,78465 päevane lunaar-solaarne tsükkel. Kaheksa sellise tsükli pikkus on 9 aastat. Tihe on seos ka 18, 27, 35 ja 44 aasta puhul. Veelgi tihedam on seos igal 53. ja 62. aastal. Nende seas on ka 35-aastane tsükkel.

Teadlased Beno Gutenberg ja Charles F. Richter kogusid andmeid 675 maavärina kohta ning astronoom Nikolai Kozõrev seostas neid maavärinate loodeliste jõududega. Selgus, et Kuu ja Päikese tekitatud gravitatsioonijõud ning nendest järelduvad loodelised jõud on seotud maavärinate toimumisega. Nendel aastatel on ilmamuutustel nii ühiseid jooni kui ka erinevusi.

Kliimamuutuste tsüklitest

Aga kas need ülmärgitud jõud avalduvad ka kuidagi teistiti? Nii põlumehed kui astroloogid ja paljud teised inimesed on nendele küsimustele püüdnud vastust leida. Näiteks on Maria ja Matthias Thun uurinud aastakümneid Kuu mõju taimekasvatust. Tuhanded katsed on näidanud, et siin on iva seos. Käesoleva artikli autor on püüdnud samalaadseid katseid korrata ja jõudnud veendumusele, et iva väärib otsimist, kuigi see otsimine pole alati kerge.

Millised faktorid võivad kliimaatilisi kõikumisi esile kutsuda? Maavärinate uurimine on näidanud, et maasise töuke esilekutsutakse väga oluline päästikprotsessi mõju. Seejuures on matemaatilise modelleerimise korral vaja analüüsida kahe lunaarse tsükli — anomaalse ja sünoodilise tsükli

koosmõju. Kummagi tsükli ekstreemsetes faasides, perigees ja noorkuu/täiskuu ajal on Kuu tekitatud loodelised jõud maksimaalse suurusega.

Seetõttu on ka Maa plokke — laamadele — mõjuv jõud maksimaalne. See kutsub esile laamade liikumisi üksteise suhtes ja vallandab maavärinaid.

Viimase 80 aasta jooksul on tehtud uurimusi ilmastikunähtuste sõltuvuse kohta lunaarsetest tsüklitest, tavaliselt on seejuures piirdutud ainult sünoodilise tsükliga, kõrvale on jäetud anomaalne tsükkel, nende kahe tsükli ning teiste tsüklite koosmõju. Hoopis paremaid tulemusi võiksime saada mitme tsükli koosmõju analüüsimisel.

Ja lõpuks veel ühest ilmastikunähtusest, mis meie mõju avaldab. See on õhurõhkude perioodiliselt muutuv erinevus merepinna tasemel Islandil (miinimum) ja Assooridel (maksimum) ehk nn „The North Atlantic Oscillation“ (võnkumine). Sellest rõhkude erinevusest olenevad meid mõjutavate läänetuulte tugevus ja suund ning tekkivate tormide liikumine. Üle Atlandi puhuvad läänetuuled toovad Euroopasse niisket õhku. Neil aastail, kui need tuuled on tugevad, on suved meil jahedad, talved pehmed ja vihmad sagedased. Kui läänetuuled on aga alla surutud, siis on suved ilmad palavad ning talvel langeb temperatuur sageli väga madalale.

ILMAR RAIDNA
Biorütmide ja tsükliliste nähtuste uurija

Üleval: Maavärin Tšiili keskosas.
(Foto: AFP / Scanpix)

Vasakul: Kuu. (Foto: Thinkstock)

Flo Kasearu uus näitus

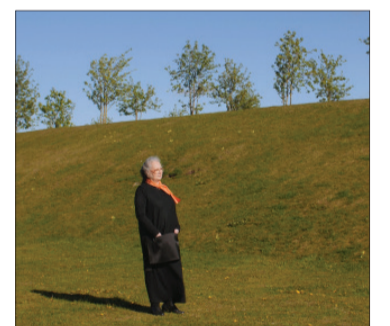
18. augustil avatakse Kumu kunstimuuseumis kunstnik Flo Kasearu näitus „Eriolukord“, mis võtab vaatluse alla muuseumi muutenud töökorralduse eriolukorra ja koroonakriisi ajal. Varemgi ühiskondlike murepunktidega tegelenud kunstnik jätkab uue näitusega sotsiaalselt tundlike teemade lahkamist.

19. augustil toimub näitusel vestlus kunstniku Flo Kasearu ja näituse kuraatori Kati Ilvesega. Vestlust modereerib kunstikriitik Kaarin Kivirähk (Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus). Vestlusel vaadeldakse Kumu projekti tagamaid, Kasearu loomingulisi põhimõtteid ning laiemalt koroonakriisi mõjusid kunstivaldkonnale.

Omapärase projekti järgis kunstnik Kumu kunstimuuseumi töötajate töökorralduse ja üldise eluolu muutumist kevadisel koroonaperioodil. Keskendudes käesolevas projektis muuseumile kui omaette ökosüsteemile, dokumenteeris kunstnik asutuse kõige nähtavamate töötajate — muuseumiteenindajate — muutenud päevarutiini. Ühest mastaapsest teosest koosnev näitus „Eriolukord“ on videoinstallatsioon, mis portreerib kaheksat Kumu muuseumiteenijat esmakordses situatsioonis.

2020. aasta kevadel lahvatanud koroonaviiruse pandeemia viis igal pool maailmas kriisi kogu senise elukorralduse. Planeeritud näitusetegevus peatus ka Kumu kaasaegse kunsti galeriis — suletus publikule tekitas aga uusi mõtteid ja suunas otsima alternatiive. Kumu kunstimuuseum kutsus eriolukorra jäädvustamiseks partneriks kunstnik Flo Kasearu, kes ka oma varasemas loomingus on tundlikult ja tabavalt tõotanud nii inimeste kui ka institutsioonidega.

KUMU

Flo Kasearu. (Foto: kaader videost)

Vabaduse väljaku lähistel leiti II maailmasõja eelse tankla vundament

Muinsuskaitseamet teatas, et Tallinnas Estonia puiestee 19 ja Tatari tänava nurgal alustatud arheoloogiliste uuringute käigus kaevati välja u. 2,5 m³ metallmahuti. Praeguseks võib üsna kindlalt väita, et sattuti Shelli tankla vundamentile ja selle taha rajatud mahutile.

“Teise maailmasõja eelselt fotolt on

krundi Estonia puiestee poolse servas paiknenud tankla hästi näha. Tallinna Linnaplaneerimise Ameti arhiivis on säilinud ka tankla projekt koos selle mehhanismide detailsete joonistega,” kirjutas muinsuskaitseamet ühismeedias. Linnavalitsuse dokumentidest selgub, et tankla ehitati ja võeti kasutusse 1930. aastal. Viimati paiknes osaliselt tankla vundamendil lillepood. “Mahuti avastati hiliste pinnasekihtide eemaldamise käigus. Nüüd alustavad arheoloogid krundi hoovialale rajatud kaevandis kesk- ja varusaegsete pinnasekihtide uurimist. DELFI Mahuti. (Foto: Muinsuskaitseamet)

Shelli tankla (paremas ääres) enne II maailmasõda. (Foto: Muinsuskaitseamet)

Telli Eesti Päevaleht koos Tallinki sõidusoodustustega!

Kõik Eesti Päevalehe tellijad saavad 30% allahindlust kruiisidel ja ühe suuna reisidel kajuti hinnast ning 10% allahindlust autode pealt.

Soodustuskoodi saamiseks Eesti Päevalehe toimetusest (info@eestipaevaleht.se) peab meie tellijal olema kehtiv digilehe tellimus.
www.tallinksilja.se

